

Efektivita právního vzdělání na vybrané střední škole

Bc. Kamila Novotná

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kamila NOVOTNÁ**
Osobní číslo: **C11089**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor:

Téma práce: **Efektivita právního vzdělání na vybrané střední škole**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce. S vědomím těchto zásad a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

-Vymezení a principy Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia. Dále na pojetí, charakteristiku, organizaci a úroveň Školního vzdělávacího plánu, zaměření na metody, obsah a formy vzdělávání práva v rámci předmětu Základy společenských věd.
-Otázku, zda se v konkrétní škole daří plnit očekávané výstupy, výchovně vzdělávací cíle a zda vzdělávání v této oblasti vede k utváření a rozvíjení všech klíčových kompetencí vymezených ve Školním vzdělávacím plánu. Součástí práce bude standardizovaný dotazník, interview s vybranými pedagogy a studenty (nebo drobný pedagogický výzkum), zaměřený na zjištění dosažených cílů stanovených v rámci Školního vzdělávacího plánu.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DRÁBOVÁ, R., ZUBÍKOVÁ, Z. Společenské vědy v kostce pro stření školy, Fragment 2007.

GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000.

CHRÁSKA, M. Didaktické testy. Brno: Paido, 1999.

JŮVA, V. sen. a jun. Úvod do pedagogiky. Brno: Paido, 1999.

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. Cesty pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2004.

PELIKÁN, J. Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. Praha: Karolinum, 2004.

PRÁŠILOVÁ, M. Tvorba vzdělávacího programu. Praha: Triton, 2006.

PRŮCHA, J. Přehled pedagogiky. Praha: Portál, 2000.

RYSKA, R., SVOBODA, V. Základy společenských věd pro střední školy, Praha: Fortuna, 2007.

SKUTIL, M. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha: Portál 2011.

SKALKOVÁ, J. a kol. Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu. Praha: SPN, 1983.

VAŇKOVÁ, Z. Rámcový vzdělávací program a středoškolské vzdělávání. Doplnující pedagogické studium. Brno: Institut mezioborových studií, 2009.

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

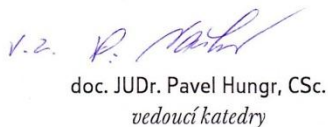
Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2013

V Brně dne 30. listopadu 2011

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. JUDr. Pavel Hungr, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování této práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky této práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

V Brně 26.03.2013

Kamila Novotná

.....
Jméno, příjmení studenta

Novotná

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá vymezením a principy Rámcových vzdělávacích programů pro gymnázia a charakteristikou Školních vzdělávacích plánů jednotlivých škol. Soustředí se na osobnost pedagoga a jeho klíčové kompetence. Uvádí formy vzdělávání v oblasti předmětu práva v rámci Základů společenských věd. Zabývá se otázkou, jak se na školách daří plnit očekávané výstupy a cíle a jak vzdělávání v této oblasti vede k naplnění všech klíčových kompetencí.

Klíčová slova:

Rámcový vzdělávací program, Školní vzdělávací plán, student, žák, pedagog, klíčové kompetence, Základy společenských věd, předmět právo, vzdělávání.

ABSTRACT

This thesis deals with the definition and principles of General educational programs for high schools and the characteristics of School educational plan of the individual schools. It focuses on the personality of the teacher and its core competencies. Thesis specifies the form of education in the subject of law of the social sciences. It deals with the question of how the schools manage to meet expected outcomes and goals and how education in this area leads to the fulfillment of all key competencies.

Keywords:

General educational program, School educational plan, student, pupil, teacher, key competencies, social science, the subject of law, education.

Děkuji paní PhDr. et. Mgr. Zdeňce Vaňkové za její odbornou metodickou pomoc, laskavý přístup a cenné rady, které mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 CÍLE A POSTUPY VZDĚLÁVÁNÍ	13
1.1 KURIKULUM.....	13
1.2 ČESKÉ ŠKOLSTVÍ	14
2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	16
2.1 VYMEZENÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA GYMNÁZIÍCH V RVP	17
3 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN	20
4 CHARAKTERISTIKA STUDENTA GYMNÁZIA	22
4.1 KLÍČOVÉ KOMPETENCE STUDENTA GYMNÁZIA	22
5 CHARAKTERISTIKA PEDAGOGA	27
5.1 OSOBNOST PEDAGOGA.....	27
5.2 KOMPETENCE PEDAGOGA	28
6 VYUČOVACÍ METODY	31
6.1 DĚLENÍ VYUČOVACÍCH METOD	31
6.2 ORGANIZAČNÍ FORMY VYUČOVÁNÍ	34
7 VZDĚLÁVACÍ OBLASTI NA ČTYŘLETÝCH GYMNÁZIÍCH A VYŠŠÍM STUPNI VÍCELETÝCH GYMNÁZIÍ	35
7.1 CHARAKTERISTIKA PŘEDMĚTU ZÁKLADY SPOLEČENSKÝCH VĚD	35
7.2 CÍLOVÉ ZAMĚŘENÍ VZDĚLÁVACÍCH OBLASTÍ	35
8 CHARAKTERISTIKA PŘEDMĚTU ZSV	38
8.1 CÍLE VÝUKY PŘEDMĚTU ZSV.....	38
9 VZDĚLÁVACÍ OBLASTI	41
9.1 ČLOVĚK A SPOLEČNOST	42
9.2 ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE	44
9.3 PŘÍSTUPY K OBSAHU A ORGANIZACI VÝUKY ZSV	45
II PRAKTICKÁ ČÁST	46
10 POPIS VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	47
10.1 CÍL VÝZKUMU, VÝZKUMNÝ VZOREK	47
10.2 CHARAKTERISTIKA VÝBĚROVÉHO SOUBORU.....	47
10.3 METODY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	48
11 CHARAKTERISTIKY VYBRANÝCH GYMNÁZIÍ	51
11.1 SPORTOVNÍ GYMNÁZIUM LUDVÍKA DAŇKA.....	51
11.2 EKO GYMNÁZIUM BRNO	54
11.3 KOMPARACE ZÍSKANÝCH VÝSLEDKŮ.....	56
12 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	58
13 HYPOTÉZY	67

13.1	HYPOTÉZA Č. 1.....	67
13.2	HYPOTÉZA Č. 2.....	69
13.3	HYPOTÉZA Č. 3.....	71
14	SHRNUTÍ.....	72
	ZÁVĚR.....	73
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	75
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	78
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	79
	SEZNAM TABULEK	80
	SEZNAM PŘÍLOH.....	82

ÚVOD

Na středních školách a gymnáziích má společenskovední vzdělávání za cíl žáky vzdělat, vychovat a také připravit na úspěšný a samostatný život v naší společnosti. Mnozí z nás si mohou z minulosti tento předmět pamatovat pod názvem Občanská nauka s výrazně politickým charakterem. Dnes je tomu zcela jinak. Jde o předmět, který nepředkládá studentům jen holá fakta, definice a poučky, ale pokouší se vyvolávat reakci na aktuální otázky. Měl by je smysluplně motivovat k utvoření vlastního názoru a jeho následné interpretaci a měl by je vybavit schopnostmi vlastní názor obhájit a využít v životní praxi.

Lidská společnost prochází neustálým vývojem, který přináší do jednotlivých společenskovedních oborů nepřetržitě změny. Tím nutí žáky, ale hlavně jejich pedagogy, být neustále v obraze a sledovat dění především v oblasti práva, politologie, ekonomie a dalších u nás i ve světě.

Vzdělávání směřuje především k tomu, aby žáci poznali dějinné, sociální a kulturně historické souvislosti života lidí. Předmět Základy společenských věd zahrnuje průřezová témata, jako jsou například výchova demokratického občana, osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova a mediální výchova.

Téma “Efektivita právního vzdělání na vybrané střední škole“ jsem si vybrala, protože pracuji na základní škole jako vychovatelka a učitelka. S předmětem Základy společenských věd se setkávám nejen ve výuce na základní škole, ale také jako externista společenskovedního oddělení střediska volného času Lužánky.

Ve své práci se zaměřuji na výuku předmětu Základy společenských věd, konkrétně na oblasti práva na gymnáziích, na sportovním gymnáziu a EKO gymnáziu. Obě tyto školy mají svá specifická zaměření a profilaci.

Žáci sportovních gymnázií musí v rámci osobního sportovního plánu schopni vstřebat stejné množství učiva jako studenti klasických gymnázií a při souběžném namáhavém

tréninkovém programu. Žáci EKO gymnázia mají v rámci ŠVP rozšířenou výuku biologie, ekologie a několika dalších profilových seminářů. Ekologická výchova je zde záměrně integrována do všech všeobecně vzdělávacích předmětů a to ve všech evropských i globálních souvislostech.

Ve své práci se zaměřuji na to, jak se žákům obou vybraných škol daří dosáhnout všech klíčových kompetencí zadaných ve školním vzdělávacím programu a zda jsou při výuce realizována průřezová témata stanovená v RVP. Také bych ráda zjistila, jak na vybraných školách na Základy společenských věd navazují volitelné předměty a jaké společenskovědní semináře jsou studentům nabízeny. Jak se tyto semináře obsahově prolínají s výukou předmětu Základy společenských věd v oblasti práva.

Výuka práva patří neodmyslitelně ke společenskovědnímu vzdělávání a je propojena s ostatními obory a předměty, není možno jí extrahovat. Samotné rámcové vzdělávací programy kladou silný důraz na klíčové kompetence studentů a na důležitost průřezových témat.

Cíle diplomové práce a výzkumné otázky

Hlavním cílem mé diplomové práce bude zjistit a zmapovat, jak si studenti stojí při uplatnění získaných znalostí v oblasti práva, jaké je jejich právní povědomí, zda si myslí, že jsou schopni teoretické znalosti uplatnit v praktickém životě a zda jsou schopni tyto informace aplikovat na konkrétní případy z běžného a praktického života.

Dalšími cíli práce bude zjistit, zda jsou studenti za pomoci vhodných didaktických a aktivizačních metod schopni ztotožnit se s problémy dnešní společnosti a vytvořit si vlastní názor na danou problematiku a svůj názor obhájit. Jsou-li schopni dosáhnout všech vytyčených klíčových kompetencí, jako například kompetencí k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociálně personálních, pracovních, ale především kompetencí občanských, které tak úzce souvisí s předmětem Základy společenských věd v oblasti práva. Pomocí rozhovorů s pedagogy, hospitacemi a pozorováním zhodnotím přístup pedagogů k dané problematice a popíši, jaké používají na obou konkrétních gymnáziích výukové metody,

způsoby a formy výuky a jak se od sebe na jednotlivých školách liší. Zjistím, jakým způsobem dochází k ověřování znalostí studentů a jejich samotnému hodnocení.

Výstupy diplomové práce by měly přinést studentům připravujícím se na výkon učitelského povolání pohled zvenčí a reflexi dosažených výsledků ve výuce, která je zaměřena na to, jak jsou středoškolští studenti schopni využívat získané teoretické poznatky v každodenních situacích.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CÍLE A POSTUPY VZDĚLÁVÁNÍ

Obecně se uvádí, že jádrem veškerých otázek týkajících se vzdělávání je přímý vztah k celistvé osobnosti člověka. Vzdělaný člověk vyjadřuje především kvalitu celé své osobnosti odpovídající dané době a kultuře, ve které se nachází. Za vzdělaného jedince nepokládáme jen toho, kdo si osvojuje množství dat a kvanta encyklopedických poznatků, ale člověka, který chápe vztahy mezi všemi těmito poznatky a ty pak používá ke svému dalšímu vzdělávání. (Skalková 2007, s. 27)

V obecných cílech vzdělávání jsou také vyjádřeny potřeby a hodnoty jednotlivce i celé společnosti. Vzdělání napomáhá k zajištění kontinuity celého společenského vývoje. Vytváří předpoklady k tomu, aby se jedinec mohl s úspěchem začleňovat do občanského a společenského života a především do pracovního procesu. (Skalková 2007, s. 27-28)

1.1 Kurikulum

Tento termín byl v Evropě znám již za Jana Amose Komenského, postupně však vymizel z jazykového povědomí. Začal se opět používat ve 20. století. Samotný pojem kurikulum není zcela jednoznačně definován, většinou se jím rozumí celek všech vzdělávacích dokumentů, učebních plánů, posloupnost vyučovacích předmětů, specifické souhrny a obsahy učiva, které žáci mohou při studiu získat. Tento termín také zahrnuje všechny vyučovací metody, pomůcky a prostředky. Patří do něj i kompletní příprava učitelů a ostatních pedagogických pracovníků. (Skalková 2007, s. 77)

Termín kurikulum slouží ke shrnutí spektra všech problémů, spojených s naplněním vzdělávacích cílů našeho, současného, moderního školství, které si klade cíle vnímat vzdělávání jako komplexní a celoživotní proces člověka. (Skalková 2007, s. 78 - 81)

Kurikulum je vzdělávací projekt určující:

1. Cíle, záměry a konkrétní úkoly celého vzdělávacího působení.
2. Metody, aktivity a prostředky k dosažení všech těchto cílů.
3. Nástroje a způsoby požadované ke zhodnocení požadované kvality a úspěšnosti vzdělávacího působení.

(Vaňková 2007, s. 5)

1.2 České školství

Naše školství prošlo na přelomu tisíciletí mnohými změnami. Byly posíleny interdisciplinární přístupy zejména z hledisek biologických, filozofických, antropologických, sociálních a psychologických. Velice výrazně byl též posílen hlavní význam výchovy a samotného procesu vyučování. Došlo i k zavádění nových forem evaluace a vzdělávacích standardů. V rámci organizace vzdělávání se postupně sblíží všeobecné a odborné vzdělávání, což je dáno hlavně požadavkem flexibility budoucích pracovníků. (Skalková 2007).

V České republice se velmi často v posledních letech řeší mnoho otázek týkajících se našeho školství. Jedním z důvodů je vznik a zavedení rámcových vzdělávacích programů a státních maturit. Dále se kontinuálně debatuje otázka týkající se smyslu a funkce víceletých gymnázií. Vzdělanost obyvatelstva ČR se zvyšuje díky dostupnější možnosti studia na vysokých školách a díky přibývajícimu množství dalších typů celoživotního vzdělávání. Záměry systémového směřování celého českého školství v budoucnu zachycuje Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, který vychází ze závěrů komise UNESCO.

Potřeba neustálého zvyšování úrovně vzdělávání byla vyjádřena již v roce 2000 a to v textech Lisabonské strategie. Ta jasně akcentuje přechod ke společnosti, jež je založen převážně na znalostech a systematickém zvyšování úrovně vzdělávání v celé Evropě. Sociální procesy, které jsou označovány pojmy jako „globalizace“ a „učící se společnost“, jsou nejen velmi složité, ale také dost rozporuplné. V živé realitě našeho společenského vývoje se navzájem propojují a ovlivňují. (Skalková 2004, s. 64)

Dokument „Učící se společnost a globalizace“ pomáhá Českou republiku směřovat stejným směrem, kterým se ubírá i mnoho dalších zemí Evropské unie, kterým není lhostejný význam celoživotního vzdělávání. Důležitá je priorita investic do lidských zdrojů a gramotnosti občanské, informační, ekonomické, jazykově-komunikační a udržitelnosti rozvoje. (Skalková 2007, s. 67)

Základní perspektivní celoevropské tendence jsou zaměřeny především na humanizaci všech vzdělávacích oblastí a jejich obsahů. Humanizaci ne však abstraktně pojatou, ale především humanizaci, která má za cíl zaměřit se na měnící se život dětí, mládeže, ale i dospělých a jejich život v našem tisíciletí. (Skalková 2007, s. 68)

2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Vzdělávací systém v České republice se řídí Rámcovým vzdělávacím programem (dále jen „RVP“), který je v souladu s „Národním programem pro rozvoj vzdělávání“ (tzv. „Bílou knihou“). Oba dva tyto dokumenty české kurikulární politiky, které byly poprvé publikovány v roce 2001, jsou zakotveny v *Zákoně 561/2004 Sb. o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* (dále jen „školský zákon“). (RVP2007, s. 5)

Rámcové vzdělávací programy byly reakcí na změny v oblasti školství, které ve větším množství probíhaly od roku 1998, kdy byl zrušen monopol státu na vzdělání. RVP také reflektovaly evropské a světové školské reformy probíhající v druhé polovině minulého století. (Vaňková 2009, s. 10).

V roce 2004 Ministerstvo školství a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) schválilo nové principy vzdělávání žáků ve věku od 13 do 19 let. Tím došlo k další převratné změně vzdělávacího systému, což si vyžádalo změnu kurikulárních dokumentů na obou úrovních – státní a školní. Na státní úrovni došlo ke změnám v rámcových vzdělávacích programech, na školách byly zavedeny školní vzdělávací programy (více v kapitole „Školní vzdělávací program“).

Národní program českého vzdělávání nejprve definuje vzdělávání jako zcela samostatný celek. Rámcové programy pak vymezují povinné „rámce“ a to pro jednotlivé a po sobě jdoucí etapy ve vzdělávání, jimiž jsou:

- předškolní vzdělávání
- základní vzdělávání
- střední vzdělání

RVP vycházejí z nové strategie vzdělávání. Plně se soustřeďují na konkrétní záměry, konkrétní cíle a také na úkoly systematického vzdělávacího působení. RVP tak vycházejí z již známé koncepce celoživotního učení. Dokonale tak podporují pedagogickou

autonomii a to aktuálně, systematicky a účelně na všech školách. Formulují tak především očekávanou úroveň vzdělání sdruženou s oborovou odpovědností učitelů a ředitelů škol, kteří ručí za výsledky vzdělávání svých absolventů. (Národní program pro vzdělávání v České republice, Bílá kniha, 2001)

RVP kladou velký důraz zejména na vybrané „klíčové kompetence žáků“ (viz kapitola Klíčové kompetence), na jejich komplexní provázanost s celkovým vzděláváním, na soustavný rozvoj vědomostí a dovedností žáků, na jejich následné uplatnění v praktickém životě a všestranným rozvoj všech vzdělávaných jedinců.

Systemy RVP - dělení RVP podle MŠMT

- RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
- RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
- RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
- RVP GSP – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou
- RVP DG – Rámcový vzdělávací program pro dvojjazyčná gymnázia
- RVP SOV – Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání
- Ostatní RVP – Rámcové vzdělávací programy, které kromě uvedených vznikají na základě školského zákona

(RVP 2007)

2.1 Vymezení vzdělávání na gymnáziích v RVP

Vzdělávání na čtyřletých gymnáziích a také na vyšším stupni gymnázií víceletých představuje střední stupeň vzdělání. Střední stupeň českého vzdělání je ukončen státní maturitní zkouškou. Na nižším stupni víceletých gymnázií se uskutečňuje základní vzdělávání, žáci tímto plní povinnou školní docházku. V tomto případě je základním vzdělávacím dokumentem Rámcovým vzdělávací program pro základní vzdělávání – RVP ZV. RVP pro gymnázia se pak aplikuje jen na vzdělávání ve čtyřletých gymnáziích a vzdělávání na vyšším stupni gymnázií víceletých. (RVP G 2007, s. 7)

Principy a cíle Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (RVP G)

- RVP je především určen pro vytváření vlastních ŠVP.
- RVP vymezuje základní, ale plnohodnotnou vzdělávací úroveň pro všechny absolventy gymnázií, kterou musí škola zcela a bezpodmínečně respektovat a také následně zohlednit ve svém ŠVP.
- Detailně specifikuje rozsah určených klíčových kompetencí, kterou by měli studenti po absolvování studia na gymnáziích pojmout a prokázat.
- Upřesňuje závazný školící obsah a předpokládané výstupy z učiva a průřezová témata.
- Soustřeďuje se na cílenou podporu uskutečnění vzdělávacího obsahu, počítá také s možnostmi přiměřeného propojování a volbou různých vzdělávacích postupů, forem a metod výuky směrem k individuálním požadavkům žáků.
- Umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu a poskytnutí plnohodnotného vzdělanostního základu nejen pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a také žáky mimořádně nadané. (RVP G 2007, s. 6)

RVP G je otevřený a veřejný dokument, který bude průběžně v konkrétních časových úsecích postupně aktualizován. To vždy s ohledem na potřeby rychle se měnící společnosti, s ohledem na zájmy studentů a na základě zkušeností a nových poznatků učitelů a ředitelů škol. (RVP G, s. 6)

Podle RVP se vzděláváním na všech čtyřletých gymnáziích i na vyšším stupni víceletých gymnázií očekává naplnění těchto cílů:

- Vybavit žáky všemi potřebnými **klíčovými kompetencemi** a to na úrovni, kterou předpokládá RVP G.
- Vybavit žáky rozsáhlým **vzdělanostním základem** rovněž na úrovni, kterou podrobně zpracovává RVP G.
- Připravit studenty k **celoživotnímu učení** a také k občanskému, profesnímu i osobnímu uplatnění v životě. (RVP G s. 8).
- Umožnit všem žákům dosažení vysoké sportovní výkonnosti a odpovídající optimální míře jejich sportovního talentu. (RVP GSP s. 8).

Vzdělávání na gymnáziích se realizuje v těchto základních oborech

- Gymnázia
- Gymnázia se sportovní přípravou
- Dvojjazyčná gymnázia

Pro tyto typy škol jsou vydávány samostatné RVP a to jednotně podle školského zákona.

- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G).
- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou (RVP GSP).
- Rámcový vzdělávací program pro dvojjazyčná gymnázia (RVP G).

3 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

Školní vzdělávací plán (dále jen „ŠVP“) představuje povinnou a veřejnou součást dokumentace každé školy. Zároveň představuje úroveň obecně uskutečňovaného školního vzdělávání, a to na celé jeho období. ŠVP jsou vytvářeny přímo na konkrétních školách, vždy podle konkrétních uvedených zásad vyplývajících z RVP. (RVP G s. 85)

Každá škola má tedy možnost zpracovat vlastní ŠVP tak, aby bylo zcela jasně vymezeno, jaké penzum učiva musí její absolventi obsáhnout v jednotlivých ročnících a jakého stupně znalostí mají dosáhnout absolventi na konci studia. Škola si může v ŠVP do jednotlivých předmětů (jejichž název si stanoví sama) umístit buď celý vzdělávací obsah oboru RVP, nebo bude vzdělávací obor integrovat do jiných předmětů. (Tomeček 2009, s. 56).

ŠVP zahrnuje rovněž podrobné vymezení a uspořádání učiva, a to jak je řazeno do jednotlivých vyučovacích celků (předmětů), které jsou vytvářeny z jednotlivých vzdělávacích oblastí a také vzdělávacích oborů, současně je vše přehledně spojováno s efektivními formami a metodami výuky. ŠVP stanovuje také posloupnost všech daných průřezových témat a jejich jednotlivé navazující semináře s hodinovou dotací v konkrétních ročnících. (Skalková 2007, s. 85). V kompetencích ředitelů škol je rovněž možné určit, které předměty zvolí jako povinné a které se zařadí pouze jako volitelné. (Vaňková 2009, s. 7).

V ŠVP by v žádném případě neměly chybět výchovné a vzdělávací cíle a strategie, jako jsou například konkrétní klíčové kompetence, které jsou u žáků systematicky v průběhu studia rozvíjeny. Všechny uvedené body mají za úkol vymezit a prezentovat profil studenta a zaměření konkrétní školy. ŠVP současně popisuje i současné postavení školy ve městě, regionu, ale i v sociokulturním prostředí.

Vzhledem k tomu, že absolventi gymnázií pokračují často v dalším studiu na vysokých školách, nebo nastupují přímo do praxe, měli by stanovené cíle odpovídat nárokům

kladeným na studenty vysokých škol a nárokům, které přináší rychle se měnící situace na trhu práce u nás, ale i v zahraničí. Studenti jako potenciální zaměstnanci musí být schopni adaptability ve všech možných oblastech lidské činnosti. (Tomeček 2009, s. 39)

Pro sestavení vlastního ŠVP mají jednotlivé školy možnost využívat tzv. Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů, tento manuál je přímo určen pro konkrétní RVP. Manuál seznamuje vedení škol a pedagogy konkrétních vyučovacích předmětů s postupem a následnými možnostmi tvorby ŠVP a uvádí eventuální nástin a také podrobné vzory a konkrétní příklady ke zpracování jejich jednotlivých po sobě jdoucích částí. Manuál obsahuje nejen metodické návody, ale také nepřehledné množství doporučené literatury a postřehy škol, které mají s tvorbou již zkušenosti. (RVP).

Zpracování ŠVP je zcela v kompetenci ředitele konkrétní školy, který plně odpovídá za vzdělávací program své školy, za jeho soulad s rámcovým vzdělávacím programem, jeho kvalitu a úroveň. Na formulování Školního vzdělávacího plánu a na zpracování jeho specifických částí se spolupodílejí i jednotliví učitelé, kteří mají spoluodpovědnost za jeho obsah a realizaci. K návrhu ŠVP a jeho následné realizaci se vyjadřuje školská rada, ta rovněž schvaluje způsoby hodnocení žáků. Naplnění ŠVP a jeho předepsaný soulad s rámcovým programem posuzuje Česká školní inspekce, která tak provádí cílenou inspekční činnost.

Rámcové i školní vzdělávací programy jsou především veřejné dokumenty, které mají být přístupné pro širokou pedagogickou i nepedagogickou veřejnost. V dnešní době je zcela běžné, že je školy prezentují na svých webových stránkách. Každý případný uchazeč o studium na vybrané škole má pak možnost do nich nahlédnout a podrobně se s nimi seznámit.

4 CHARAKTERISTIKA STUDENTA GYMNÁZIA

Jakým způsobem by se měl student gymnázia projevovat a jaké by měl mít vlastnosti? Tak tuto otázku zcela jasně vymezují nejen klíčové kompetence studenta, ale také výstupy jednotlivých předmětů, které současně představují soubor všech vědomostí, dovedností, možností, schopností, hodnot a postojů. Jedná se o charakteristiku mladého člověka, který především chápe vlastní, ale i společenský význam svého dalšího intenzivního vzdělávání. Umí využívat všech těchto dovedností a vědomostí a je schopen je dále využívat ve svém osobním praktickém životě.

4.1 Klíčové kompetence studenta gymnázia

Ve vzdělávání na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií (šesti i osmiletých) se usiluje o cílené rozvíjení všech daných klíčových kompetencí, které si žáci osvojili již při základním vzdělávání. Už rámcové vzdělávací programy pro základní školy obsahují rozvoj klíčových kompetencí, které se na dalším vzdělávacím stupni posunují na vyšší úroveň. Klíčové kompetence představují žádoucí a očekávaný stav, kterého by měli všichni žáci během studia na středních školách dosáhnout, a to na základě svých možností a individuálních předpokladů. (Klíčové kompetence na gymnáziu 2008, s. 6)

Rozvíjení základních klíčových kompetencí by se mělo u každého jedince stát celoživotním procesem. Klíčové kompetence představují velký soubor vědomostí, schopností, dovedností, hodnot a postojů, které jsou důležité pro jejich osobní rozvoj a aktivní zapojení do naší společnosti a následné uplatnění v životě. (RVP G s. 9). Schopnosti žáků, jejich osobní dispozice a přístupy nejen ke studiu, ale i k životu jsou však dost odlišné, proto by všichni učitelé měli poměřovat jejich dosaženou úroveň individuálně s přihlédnutím na optimální možnosti jednotlivých žáků, neboť každý žák má své vlastní optimum. (RVP G s. 8)

Škola by měla především sama navrhnout a sama popsat v ŠVP vlastní postupy, které budou její učitelé využívat k záměrnému a cílenému rozvíjení klíčových kompetencí svých žáků. Tyto postupy se nazývají v ŠVP jako **výchovné a vzdělávací strategie**, které se uplatňují nejen při samotném vyučování, ale i v mimovýukových aktivitách školy. (RVP G s. 9)

Je žádoucí, aby došlo k promítnutí všech souborů klíčových kompetencí do výuky tak, aby byla podpořena složka dovednostní, hlavně schopnost tvůrčího a samostatného přístupu k řešení každodenních úkolů a jejich možných problémů. K tomu je v první řadě potřeba vytvořit takové studijní prostředí, které je motivující, ale současně náročné. (Tomeček 2009, s. 40). Pro pochopení klíčových kompetencí a mnohem snazší práci s nimi je potřeba vymezit je jednotlivě, ale není možno zapomínat, že v běžné praxi se všechny navzájem prolínají a doplňují.

Na všech čtyřletých gymnáziích i na vyšším stupni víceletých gymnázií si žáci osvojují tyto kompetence:

- kompetenci k učení,
- kompetenci k řešení problémů,
- kompetenci komunikativní,
- kompetenci sociální a personální,
- kompetenci občanskou,
- kompetenci k podnikavosti. (RVP G 2009, s. 9)

Kompetence k učení

Žák si pracovní činnosti a učení sám plánuje, organizuje a využívá je jako prostředku pro vlastní seberealizaci, osobní rozvoj. Dále efektivně využívá různé strategie učení, získání a zpracování poznatků všech informací. Také hledá a rozvíjí účinné postupy v učení, reflektuje procesy vlastního učení a myšlení. Měl by rovněž kriticky přistupovat k informacím, informace tvořivě zpracovávat a využívat při svém dalším studiu a v praxi. Hodnotí pokrok při dosahování vlastních cílů učení a práce, přijímá rovněž ocenění, kritiku i radu ze strany druhých, ponaučení čerpá z vlastních úspěchů i chyb. (RVP 2007, s. 9)

Kompetence k řešení problémů

Žák sám rozpozná problém a objasní jeho podstatu, umí jej rozčlenit na části, vytváří vlastní hypotézy, navrhuje další kroky a možné postupy práce. Při řešení daného problému nebo ověřování hypotézy umí uplatnit vhodné metody a již dříve nabyté vědomosti a dovednosti. Využívá analytického i kritického myšlení, využívá rovněž myšlení tvořivé s použitím vlastní intuice představivosti. Kriticky interpretuje nabyté poznatky a zjištění a ty pak ověřuje v praxi. Používá argumenty, formuluje důkazy a obhájí své podložené závěry. Je otevřený k využití různých postupů při řešení problémů, nahlíží problém z různých stran. Zvažuje možné klady a zápory individuálních variant řešení, včetně všech jejich rizik a důsledků. (RVP G 2007, s. 9)

Kompetence komunikativní

Žák využívá efektivně všechny dostupné prostředky komunikace a to s ohledem na situaci a účastníky komunikace verbální i neverbální, včetně symbolických a grafických vyjádření informací různého typu. (RVP 2007 s. 9). Používá a orientuje se v odborném jazyce a formulacích různého typu, zároveň efektivně využívá dostupné moderní informační technologie. Je schopen se jasně vyjadřovat v mluvených i psaných projevech, sděluje srozumitelně a přiměřeně, s jasným záměrem. Prezentuje svou práci vhodným způsobem, rozumí informacím různého typu v různých komunikačních situacích, správně interpretuje a rovněž věcně argumentuje. (RVP G 2007, s. 10)

Kompetence sociální a personální

Žák sám posuzuje své fyzické i duševní možnosti a je reálně schopen sebereflexe. Určuje si sám cíle a priority s ohledem na své schopnosti, dovednosti, zájmovou orientaci, rodinné a životní podmínky. Umí odhadnout veškeré důsledky svého jednání v nejrůznějších situacích, své jednání podle toho také koriguje. Je schopen přizpůsobit se měnícím se životním a pracovním podmínkám a to podle svých schopností a možností. Aktivně spolupracuje při stanovování společných cílů a přispívá k vytváření, udržování všech hodnotných mezilidských vztahů založených na vzájemné toleranci, empatii a úctě. Projevuje rovněž uvážlivý vztah ke svému vlastnímu zdraví a ke zdraví druhých lidí.

Rozhoduje se na základě svého úsudku, je odolný vůči společenským i mediálním tlakům. (RVP G 2007, s. 10)

Kompetence občanská

Žák vyhodnotí vztahy mezi svými zájmy a zájmy širší skupiny, do které se řadí, a také zájmy veřejné. Zcela sám se rozhoduje a jedná s rozmyslem a uváženě. Přemýšlí o procesech společnosti a civilizace, uvažuje v rámci udržitelnosti života v globálních souvislostech. Rozhoduje se a jedná tak, aby nepoškozoval a neohrožoval přírodu a životní prostředí. Respektuje různorodost hodnot, postojů, názorů a schopností ostatních lidí. Rozšiřuje své chápání kulturních a duchovních hodnot, promýšlí souvislosti mezi svými právy, povinnostmi z nich vyplývajících.

Zodpovědně a tvořivě přistupuje k problémům a hájí svá práva i práva ostatních lidí, vystupuje proti jejich potlačování. Snaží se informovaně a zodpovědně jednat v krizových situacích, které mohou být ohrožující na životě a zdraví – poskytne pomoc ostatním. Sleduje události a vývoj veřejného života, věnuje pozornost situacím ve svém bydlišti a blízkém okolí, zaujímá stanoviska a obhajuje je a jedná k obecnému prospěchu podle svého nejlepšího svědomí. (RVP G 2007, s. 10)

Kompetence k podnikavosti

Žák se sám zodpovědně, cílevědomě a s ohledem na své potřeby a možnosti rozhoduje o dalším vzdělávání a budoucím profesním životě. Současně rozvíjí svůj osobní a odborný potenciál, rozpoznává, využívá možnosti pro svůj a osobní rozvoj. Uplatňuje proaktivní přístupy, vlastní tvořivost a iniciativu, podporuje inovace; získává a kriticky vyhodnocuje informace, které se mu dostávají o dalších vzdělávacích a pracovních příležitostech. Plně využívá dostupné zdroje a informace při plánování, realizaci a naplnění aktivit a stanovených cílů. Reviduje a kriticky hodnotí své dosažené výsledky, koriguje další činnosti s ohledem na stanovený cíl. Je schopen dokončit zahájené aktivity, je motivován k dosahování úspěchu. Posuzuje a přitom kriticky hodnotí možná rizika související s rozhodováním v reálném životě. Měl by být připraven tato rizika nést a chápat podstatu

a principy podnikání i realitu tržního prostředí a jeho související faktory. (RVP G 2007, s. 11)

Hlubším zkoumáním všech zmíněných klíčových kompetencí dojdeme k závěru, že v podstatě nejde o pouhou změnu obsahu vlastního učiva, ale spíše o způsob jeho podání.

Pokud se učitelé chtějí problematikou klíčových kompetencí zabývat podrobněji a chtějí komplexní návod, jak s těmito kompetencemi pracovat, najdou odpovědi v příručce, která vznikla v rámci systémového projektu Pilot G/GP. V této příručce se nachází nejen vysvětlení, ale i názorné příklady. Příručku lze využít i při hledání výchovných a vzdělávacích strategií nebo promýšlení vybraných předmětových cílů. (Klíčové kompetence na gymnáziu 2008).

5 CHARAKTERISTIKA PEDAGOGA

Pedagogická teorie se intenzivně zaměřuje na osobnost pedagoga, protože učitel je základní a rozhodující činitel ve výchovně-vzdělávacím procesu dětí, mládeže i dospělých. Učitel neboli pedagog je osoba, která významně napomáhá při procesu vzdělávání a je jeho hlavním iniciátorem, který nese také společenskou odpovědnost za jeho úspěchy a účinnost. (Jůva 1995, s. 50)

Pro výkon učitelské profese je nutné, aby pedagog měl:

- všeobecné vzdělání a široký filozofický, vědecký a kulturní rozhled,
- teoretické, praktické a kvalitní odborné vzdělání,
- pedagogické a psychologické vzdělání.

5.1 Osobnost pedagoga

Základní kvality pedagogické osobnosti můžeme shrnout do několika oblastí. Úspěšná výchovně-vzdělávací činnost klade především požadavky na pedagoga hodnotovou orientaci, jeho vzdělání všeobecné i odborné, jeho pedagogickou erudici a v jisté míře i na jeho některé osobnostní a charakterové rysy. Předpoklad úspěšného pedagoga působení je dán syntézou všech těchto aspektů. (Jůva 1995, s. 51)

Žádoucí osobní vlastnosti pedagoga:

- Vlastnosti vůle a charakteru (čest, statečnost, zásadovost, upřímnost, zvýšený cit pro spravedlnost, vytrvalost, rozhodnost, samostatnost, cílevědomost)
- Pracovní vlastnosti (pozitivní vztah a láska k učitelské profesi a žákům samotným, důslednost a svědomitost ve vlastní práci).
- Intelektuální vlastnosti (tvořivé myšlení, logičnost, konkrétnost).
- Vlastnosti citové a temperamentní (životní optimismus, trpělivost, schopnost sebeovládání, smysl pro humor).
- Společensko-charakterové (srdečnost, laskavost, vlídnost, porozumění, uznalost, ohleduplnost, uctívost a slušnost). (Mazánková 2006, s. 31-32)

Kvalitní pedagog se vyznačuje:

- Motivovaností a mírou zaujetí pro svou práci.
- Vysokou úroveň všeobecného a odborného vzdělání.
- Pedagogickým vzděláním, znalostmi a zkušenostmi. (Sýkora 2003, s. 23)
- Pedagogickým talentem, citlivostí a taktem při jednání s dětmi a mládeží.
- Morálním profilem, projevujícím se dobrými vztahy k mládeži, k jiným dospělým a ostatním učitelům, k morálním hodnotám, které má škola rozvíjet.
- Kladným vztahem učitele k celé společnosti, ale i k ostatním učitelům a žákům.
- Potřebou být čestný, pracovitý, odpovědný, vyrovnaný, odhodlaný, citlivý, spravedlivý s lidským přístupem a schopný být náročný k sobě i jiným.
(Sýkora 2003, s. 24)

5.2 Kompetence pedagoga

Všechny kompetence pedagoga zároveň rostou s rozsahem jeho dalšího vzdělání, získáváním stále nových zkušeností a posilováním schopností jeho vlastní sebereflexe. Proto by měla osobnost pedagoga procházet celoživotním vývojem a učením. Základním způsobem pro formování učitelské osobnosti je samozřejmě i jeho samostatná pedagogická činnost.

Učitel by měl mít pedagogický talent, to znamená zejména schopnost člověka vedoucí k výkonu určité (pedagogické) činnosti, a pedagogické mistrovství, které přichází pozvolna s přibývajícím pedagogickou praxí (k této schopnosti se může postupně dopracovat každý učitel). (Mazánková 2006, s. 30)

Klíčové schopnosti pedagoga

Diagnostické schopnosti

Jsou to takové dovednosti, které umožňují učiteli stanovit diagnózu žáka nebo celé žákovské skupiny.

Didaktické schopnosti učitele

Jedná se um žákům srozumitelně vysvětlit látku a zároveň u nich vzbudit zájem o učivo. (Mazánková 2006, s. 30)

Schopnost rozšiřovat obzor svých vědomostí

Chut' učit se a poznávat nové. Vědomě přistupovat k nárokům na vlastní odbornost, uvědomělá potřeba být příkladem a vzorem, zvýšené úsilí o sebevzdělávání.

Schopnost proniknout do světa žáků

Vede sám sebe k tomu, aby jeho sympatie a antipatie byly vyváženy a aby rozvíjel a posiloval dovednosti empatie. (Kurelová 1999, s. 28)

Pedagogická expresivnost

Schopnost tlumočit žákům vlastní pocity, postoje a myšlenky.

Konstruktivní schopnost

Umět vybrat a seřadit učivo s ohledem na věk, osobnost a individuální potřeby žáka.

Výrazové schopnosti

Používat adekvátní jazykové prostředky k jasnému a přesnému vyjadřování za pomoci přiměřené mimiky a gestikulace.

Organizační schopnosti

Umění řídit a vést kolektiv.

Schopnosti pedagogické komunikace

Schopnost vyjádřit konkrétní myšlenky na různých úrovních náročnosti, využíval zvláštní vyjadřovací schopnosti.

Schopnost získat autoritu

(Mazánková 2006, s. 31)

Klíčové dovednosti pedagoga

Organizační dovednosti

Dávají pedagogovi možnosti správně řídit celou výchovně-vzdělávací činnost, využívat tvořivě výchovné metody, prostředky a hledat řešení v složitých situacích. Absence těchto dovedností může mít za důsledek, že i práce velice vzdělaných a obětavých pedagogů bývá neúspěšná. (Jůva 1995, s. 52)

Rétorické dovednosti

Povyšují kulturu pedagogického působení, jeho účinnost a současně stimulují i úroveň vychovávaných jedinců.

Tvořivost

Je schopnost stále hledat nové, neuspokojit se s dosavadní úrovní, ale přetvářet, překonávat a měnit stav věcí. Tvořivý pedagog má v sobě předpoklady vychovávat tvořivé jedince.

Morální postoj, zásadovost

Pedagogovo myšlení, chování a cítění se nese v duchu humanismu a demokracie, pedagog má pozitivní vztah k práci, který se projevuje ukázněností a vůlí.

Pedagogický takt

Schopnost ukázněnosti při jednání se žáky, míra sebeovládání, propojení náročnosti na žáky s (kulturními) kultivovanými a citlivými formami jejich vedení.

(Jůva 1995, s. 53)

Komunikační dovednosti (řečnické schopnosti)

Umožňují kontakt pedagoga s vychovávaným jedincem, živou interakci a pozitivní ovlivnění žákovy myšlení a chování. (Jůva 1995, s. 52)

Pedagogické zaujetí (pedagogická angažovanost)

Odráží se v aktivním a citově kladném pedagogově přístupu ke vzdělání, konkrétní vyučovací látce, k vyučování žákům i ke své profesi.

Pedagogický klid

Umění pracovat soustředěně, nespěchat, schopnost trpělivě žákům vysvětlit problematiku, dokud ji nepochopí. (Jůva 1995, s. 53)

Respektující a spravedlivý přístup

Požadavek nenechat přestupky bez povšimnutí, být schopen rovného přístupu ke všem žákům, postupovat jednotně při kvalifikaci a hodnocení žáků a v žádném případě nepodléhat svým subjektivním náladám a cizím vlivům (intervencím).

Žáci sledují bedlivě všechny pedagogovy projevy chování, jednání i vystupování. Proto další vzdělávání, prohlubování všeobecné i odborné erudice a kultivace charakteru učitele umožní záruku posílení jejich přirozené pedagogické autority, která je hlavní podmínkou úspěšné výchovné práce. (Jůva 1995, s. 53)

6 VYUČOVACÍ METODY

Didaktika pod pojmem “metoda“ chápe především metodu vyučovací neboli způsoby, jimiž se z činnosti učitele stává záměrná, cílevědomá a uspořádaná činnost, která je plně zaměřená na dosahování výchovně vzdělávacích cílů s dodržением všech didaktických zásad. (Skalková 2007, s. 181)

Existuje velká řada vyučovacích metod, které jsou učitelům k dispozici. Mnozí odborníci zmiňují, že neexistuje žádná univerzální doporučená metoda. V konkrétním vyučovacím procesu se mohou uplatňovat různé metody, které se navzájem prolínají a propojují. Pro každého učitele je nezbytné orientovat se ve variantách vyučovacích metod, ze kterých si pak může sám vybírat, aby poté co nejefektivněji dosáhl všech stanovených cílů a optimalizace procesu vyučování. Při výběru metod se držíme především praktických potřeb učitele. Proto zde rozebereme metody, které se používají v praxi nejčastěji a které by měl každý pedagog znát. (Skalková 2007 s. 184–186).

6.1 Dělení vyučovacích metod

Dělení vyučovacích metod dle pramene poznání a typu poznatků (aspekt didaktický)

Metody slovní (slovního projevu a vyjadřování)

- Monologické metody - vyprávění, vysvětlování, výklad, školní přednáška.
 - Dialogické metody - tyto metody jsou založeny na přímé interakci mezi žáky a vyučujícím nebo žáky mezi sebou, dialog, rozhovor, diskuze, beseda a brainstorming – „burza nápadů“.
 - Metody písemné - písemné práce, cvičení, eseje, kompozice.
 - Metody práce s textem - učebnicí, odbornými texty, články, webovými stránkami.
- (Mazánková 2006, s. 14), (Skalková 2007, s. 186–190)

Metody demonstrační (názorně demonstrační)

- Pozorování - záměrné a cílevědomé pozorování objektů, jevů, procesů.

- Demonstrace - názorné a složitější pozorování obrazu, záznamů, nákresů, schémat a grafů.
 - Předvádění - předvádění vlastností objektů, pokusů, činností a modelů.
 - Projekce - animace a video, film, televizní záznamy, internet.
- (Skalková 2007, s. 195).

Metody praktických činností (aspekt praktický)

- Návčik pohybových činností - základní a konkrétní manuální činnosti.
- Pracovní činnosti - zaměřená práce s různými materiály a nástroji ve školních dílnách a při školní praxi.
- Laboratorní práce - experimentování, pokusy.
- Grafické a výtvarné činnosti - používání výtvarných a grafických technik.

Dělení vyučovacích metod podle aktivity a samostatnosti studentů (aspekt psychologický)

- Metody sdělovací - aktivní je převážně učitel, student je pasivní, aktivně naslouchá.
 - Metody samostatné práce - student aktivně a samostatně pracuje na svěřeném úkolu.
 - Metody výzkumné, problémové, badatelské - učitel usměřňuje samostatnou činnost studenta.
- (Maňák 2003), (Mazánková 2006, s. 15), (Skalková 2007, s. 184-185)

Dělení vyučovacích metod podle myšlenkových operací (aspekt logický)

- Metody induktivní
 - Metody deduktivní
 - Metody analyticko-syntetické
 - Metody srovnávací
- (Mazánková 2006, s. 15)

Dělení vyučovacích metod podle fází výchovně vzdělávacího procesu a prostředků (aspekt organizační)

- Metody motivační a aktivizační - podchycují a usměrňují zájem, osvojování učiva a aktivity studentů. Patří sem také využití a uvádění příkladů z praxe, motivační informace, motivační demonstrace, motivační problém.
- Metody fixační - procvičování, rozšiřování, prohlubování a upevňování látky. Patří zde procvičování vědomostí a dovedností za pomoci seminářů, cvičení, písemných prací, tréninku a výcviku.
- Metody expoziční - sledují seznamování s novým učivem. Patří sem vizuální a motorické aktivity zaměřené na pozorování opřené o názornost a možnost manipulace a pokusu.
- Metody aplikační - činnost navozující aplikaci již osvojeného.
- Metody diagnostické, klasifikační - prověření a hodnocení studentských výkonů.
(Mazánková 2006, s. 14)

Dělení vyučovacích metod podle charakteru aktivizace (aspekt interaktivní)

- Diskusní metody - řízená výměna názorů na určité téma, argumentace.
- Situační metody - rozbor a řešení problémových, konfliktních situací, incidentů.
- Inscenační metody - sociální učení; hraní rolí v zinscenovaných situacích.
- Didaktické hry - různé hry a soutěže, seberealizační aktivita skupin či jedinců.
- Specifické metody - kombinace metod mezi sebou s různými specifiky dle zaměření.

Dělení vyučovacích metod podle obsahu vzdělávání

- Metoda informačně receptivní - metoda objasňující, ilustračně receptivní. Pasivní, ale vnímavé přijímání informací.
- Metoda reproduktivní - metoda organizace opakování způsobů činnosti učitele. Pasivně přijaté se prohlubuje, opakuje, procvičuje.
- Metoda problémového výkladu (metoda problémová) - nastolený problém probouzí aktivní přemýšlení.
- Metoda heuristická (metoda objevitelská) - hledání nových poznatků ne z hypotéz, ale z jevů.

- Metoda výzkumná (částečně badatelská) - aktivní samostatná tvůrčí činnost. (Maňák 2003)

6.2 Organizační formy vyučování

Tyto formy vyučování lze dělit na několik základních proudů, které se v průběhu doby (již od dob J. A. Komenského) měnily a vyvíjeli až do současné podoby.

Je možné tyto formy rozdělit na základní proudy:

- Frontální vyučování v systému vyučovacích hodin
Učitel pracuje s určitou skupinou žáků plánovitě, v určitém časovém úseku a podle rozvrhu hodin. Každá hodina má svůj dílčí didaktický cíl. Výuka a její procesy jsou založeny na vzájemném kontaktu zúčastněných (učitele se třídou). (Skalková 2007, s. 221)
- Skupinové a kooperativní vyučování
Využívá sociální vztahy mezi žáky a vytváří interaktivní situace a podporuje příznivou atmosféru k efektivnímu učení žáků. Dále se vytváří malé skupinky spolupracujících žáků (3-5 členů), které řeší jeden společný úkol. (Skalková 2007, s. 224)
- Individuální a diferencované vyučování
Práce je přizpůsobena každému žáku na základě poznání jeho vlastních optimálních možností. (Skalková 2007, s. 229)
- Systém různých organizačních metod

Tyto organizační formy se ve školní praxi vzájemně podporují a prolínají. Učitel tvořivě volí tu, která je nejvhodnější z nich, a to v přímé závislosti na cíli své práce, charakteru zvolené látky, na specifických potřebách žáků a možnostech a dispozicích dané školy. (Skalková 2007, s. 220)

7 VZDĚLÁVACÍ OBLASTI NA ČTYŘLETÝCH GYMNÁZIÍCH A VYŠŠÍM STUPNI VÍCELETÝCH GYMNÁZIÍ

7.1 Charakteristika předmětu Základy společenských věd

Společenskovední problematika je v RVP G včleněna do vzdělávacích oblastí Člověk a společnost a Člověk a svět práce. V ŠVP je obvykle zahrnuta v předmětu Základy společenských věd. V RVP G a RVP GSP je vymezeno do 8 vzdělávacích oblastí a ty jsou následně tvořeny jedním nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory, až v ŠVP jsou vymezeny konkrétní předměty, které musí být vyučovány, a předměty volitelné, které mohou být využity pro rozšíření nabídky školy. My se proto budeme zabývat podrobněji vzdělávací oblastí Člověk a společnost, dále pak oblastí Člověk a svět práce, ale je dobré zmínit i oblasti příbuzné. (RVP G s. 11), (RVP GSP s. 11-12).

Závazné očekávané výstupy konkrétně vymezují to, co si mají žáci gymnázií osvojit. Dané učivo, které je k daným výstupům přiřazeno, je považováno za závazné, to znamená, že musí být na škole odučeno a není možnost jej vypustit (což bylo možné v předchozích osnovách). (Tomeček 2009, s. 40)

Každá vzdělávací oblast obsahuje základní charakteristiku vzdělávací oblasti, cílové zaměření vzdělávací oblasti a vzdělávací obsah. Charakteristika jednotlivé vzdělávací oblasti jasně vyjadřuje postavení a důležitost vzdělávacích oblastí na gymnáziu a její bezprostřední návaznost na koncepci okruhu v základním vzdělávání. (RVP G s. 11).

7.2 Cílové zaměření vzdělávacích oblastí

Znázorňuje všechny dané vzdělávací oblasti a jejich obory, které kladně přispívají k rozvíjení všech nezbytných klíčových kompetencí žáků. Zaměřuje se na všechny zmíněné vzdělávací oblasti, které má škola respektovat při formulování vzdělávacích nebo

výchovných strategií, které jsou vytvořeny a pečlivě popsány v učebních osnovách každého vyučovacího předmětu, a to ve zmíněném ŠVP.

Jsou to samostatné postupy, které si učitelé naplánují a které podle jejich vlastních zkušeností povedou k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Mohou to být například různé cíle, metody, formy a způsoby práce, nejrůznější aktivity, které budou uplatňovány v jednotlivých předmětech. (RVP G s. 11).

Vzdělávací obsah

Je ucelený soubor všech očekávaných výstupů a učiva. Tyto očekávané výstupy přitom vyjadřují, jak vysoké úrovni osvojení učiva mají žáci gymnázií na konci vzdělávání v daném oboru dospět, tzn. jakých předpokládaných vědomostí, dovedností, postojů a hodnot mají dosáhnout. Tyto předpoklady vypovídají nejen o jejich znalostech, schopnostech a dovednostech, ale také o tom, jak je využívat při komplexnějších myšlenkových procesech v praktických činnostech. Výsledky vzdělávání, které jsou využitelné v životě a v dalším studiu, jsou takové, které jsou ověřitelné vhodnými evaluačními nástroji.

Očekávané výstupy

Jsou přesně formulované v RVP G a RVP GSP a jsou pro tvorbu ŠVP povinné. Podobně jako očekávané výstupy je i učivo vymezené v RVP G a RVP GSP pro ŠVP **závazné** a je chápáno jako prostředek k dosažení všech stanovených a očekávaných výstupů. Kompletní vzdělávací obsah v RVP je závazný pro všechny žáky. Vedle povinných vzdělávacích oborů v RVP je umožněno využít také doplňující vzdělávací obory, které vzdělávací nabídku rozšiřují. (RVP G)

Náročnější očekávané výstupy a širší rozsah učiva si pak stanoví škola sama ve svém školním vzdělávacím programu (to vzhledem ke svému zaměření či k podobě profilové části maturitní zkoušky). Tento vzdělávací obsah oborů je členěn do tematických okruhů a tematických celků, popřípadě samostatných témat, jejich řazení však nemusí být v ŠVP

přesně respektováno. V ŠVP pak bude obsah vzdělávacích oborů rozpracován do podoby učebních osnov konkrétních vyučovacích předmětů. (RVP G s. 97), (RVP GSP s. 99).

Vyučovací předmět

Konkrétní předmět může převzít celý vzdělávací obsah pouze jednoho oboru vymezeného v RVP G. Vzdělávací obsah jednoho oboru však může být také rozdělen mezi více vyučovaných předmětů, je také možné vzdělávací obsah více oborů integrovat do jednoho předmětu. V ŠVP je umožněno také spojovat mnohé tematické okruhy, témata a celky různých oborů v RVP G a v RVP GSP tak, aby maximálně podpořily mezioborové a mezipředmětové vztahy. Pokud se tak škola rozhodne a využije této možnosti, je nezbytné, aby integrace celého vzdělávacího obsahu v ŠVP směřovala k cílenému rozvíjení všech vytýčených schopností žáků vzájemně a to tak, aby přitom došlo k propojení nabytých vědomostí a dovedností. (RVP G s. 99)

Průřezová témata

Jsou tvořena jako povinná a nezbytná součást vzdělávání na gymnáziích. Na vyšším stupni gymnázií je nezbytné do ŠVP zařadit také tematické okruhy všech průřezových témat RVP G, tato témata není nutné zahrnout do všech ročníků studia. Jejich rozsah, forma a zpracování je zcela v kompetenci škol. Jejich realizaci je možno provést v obsahu jiných vzdělávacích oborů, a to v podobě samostatných projektů, kurzů a nejčastěji seminářů. Je také možné, a školy tuto možnost využívají, tato průřezová témata realizovat jako zcela samostatný předmět. (RVP G 2007, s. 84), (RVP GSP s. 87).

Volitelné vzdělávací aktivity

Časová dotace pro další vzdělávací aktivity je určena přímo pro vytváření nabídek volitelných předmětů, které také napomáhají k rozvíjení klíčových kompetencí a současně prohlubují vzdělávací obsah předmětů v ŠVP. (RVP G 2007, s. 84). Časová dotace je určena pro další vzdělávací aktivity a vytváří nabídku volitelných předmětů, které rozvíjejí klíčové kompetence studentů a prohlubují a rozvíjejí komplexní vzdělávací obsah předmětů v ŠVP. (RVP GSP s. 87)

8 CHARAKTERISTIKA PŘEDMĚTU ZSV

Předmět Základy společenských věd se vyučuje na všech typech gymnázií a středních školách. Cíle tohoto předmětu jsou, jak bylo zmíněno v dřívějších kapitolách, vymezeny v RVP G a v RVP GSP a následně v ŠVP. Při sestavování školních vzdělávacích plánů se učitelé v počátcích často vraceli k dřívějším učebním osnovám pro gymnázia z roku 1999, kde byly podrobně vymezeny vzdělávací oblasti Základů společenských věd.

Předmět Základy společenských věd navazuje na vědomosti, které žáci získali hlavně studiem na základní škole, a počítá také s jejich celkovou osobní zkušeností, s přehledem a orientací ve společnosti. Výuka by měla směřovat především k rozvoji schopností, dovedností a formovat osobnost žáka. (Tomeček 2009, s. 27).

8.1 Cíle výuky předmětu ZSV

Požadavky na cíle výuky:

- **Konzistentnost** – výukové cíle musí především tvořit vnitřně soudržný celek, přičemž splnění níže postavených cílů je podmínkou úspěšného splnění cílů vyšších.
- **Přiměřenost** – cíle musí být stanoveny a definovány tak, aby byly pro žáky dosažitelné. Při jejich stanovování tedy musíme přihlížet k aktuálním schopnostem a dovednostem žáků.
- **Jednoznačnost** – cíle musí být stanoveny tak, aby nemohly být chápány a vykládány víceznačně. Musí být natolik jasné, aby byly chápány stejně jak žáky, tak učiteli. (Tomeček 2009, s. 10)
- **Kontrolovatelnost** – cíl musí být vymezen tak, aby mohlo být zkontrolováno jeho dosažení, resp. splnění. (Tomeček 2009, s. 11)

Záměrem předmětu Základy společenských věd je:

- V první řadě žáky reálně a komplexněji obeznámit se společenskými, hospodářskými, kulturními a politickými aspekty našeho současného života a také s etickými, psychologickými, sociologickými, ekologickými a především **právními kontexty** vycházejícími z života v naší společnosti.
- Vést je k tomu, aby ve svém budoucím životě byli schopni maximálně převzít odpovědnost za své konání.
- Aby především nabyli způsobilosti k jednání, které bude úzce spojeno s vědomím jejich mravní odpovědnosti se všemi jejich následky.
- Také by měli být schopni zcela adekvátně, realisticky posuzovat a hodnotit sami sebe i druhé lidi.
- Aby v dostačující míře byli schopni reflektovat svého vlastní jednání, jeho projevy a důsledky, realisticky posuzovat své vztahy k druhým lidem a na základě této podstaty pak žádanými způsoby regulovat svá jednání.
- Výuka by tedy měla nejen nasměrovat žáky k rozvoji dovedností a intelektových schopností, ale také formovat jejich celistvou osobnost.
- Jedním z nejdůležitějších cílů je také dovést žáky k tomu, aby byli samostatně schopni se aktivně a smysluplně účastnit občanského života a k tomu si ještě osvojili tak nezbytné právní a mravní povědomí.

(Tomeček 2009, s. 27)

Konkrétní cíle výuky ZSV

Konkrétní cíle spočívají zejména ve formulaci toho, co bude žák po skončení výuky umět, znát a co bude schopen využít v dalším studiu či běžném životě. Žáci by měli být především schopni orientovat se a pochopit veškeré souvislosti různých životních situací, volit adekvátní způsoby jednání, samy kriticky hodnotit a posoudit možná východiska a následky svého vlastního zvoleného jednání. Měli by adekvátně vystupovat ve všech vztazích, předcházet vzniku sociálních konfliktů a následně umět tyto konflikty vyřešit.

(Tomeček 2009, s. 28)

Měli by se orientovat v problémech, které přináší každodenní život, určit a vybrat různé přístupy k jejich řešení, promyslet všechny následky těchto řešení a zvolit nejvhodnější alternativu. (Tomeček 2009, s. 28)

Měli by být motivováni a schopni zodpovědně přistupovat k občanskému životu, angažovat se, sledovat politické, obecně sociální dění a aktivně se zapojovat do života v obci. Veškerá výuka by se měla zaměřit na osvojení znalostí, dovedností a návyků nutných k řádnému životu ve všech úrovních společenského života – ekonomické, politické, sociální a kulturní. (Tomeček 2009, s. 28), (RVP G 2007)

Proces vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci:

- Získali převážně celkovou a ucelenou představu o všech důležitých kontextech života lidí.
- Pochopili základní podstatu a byli rovněž schopni tyto nabyté poznatky využívat ve svém dosavadním i budoucím životě.
- Osvojili si poznatky všech vybraných společenských věd.
- Uměli nahlédnout do mnoha důležitých problémů, které jsou charakteristické pro vyučované společenskovední obory.
- Seznámili se se všemi principy, způsoby a cíli řízení a fungujícími mechanismy všech demokratických společenství a byli schopni porozumět nezbytnosti mezinárodní spolupráce mezi zeměmi.
- Prohloubili komplexně svou představu významu lidských práv a konkrétních povinností z těchto práv vyplývajících.
- Dokázali se orientovat v etických a právních otázkách a k tomu zaujímat žádoucí postoje, vybraným způsobem ke konkrétním problémům a uplatňovat odpovídající vzorce chování. (Tomeček 2009, s. 28)
- Dovedli zcela přiměřeně vyjadřovat, obhajovat vlastní názory a prosazovat své zájmy s ohledem na potřeby, názory, zájmy a práva druhých lidí.
- (Tomeček 2009, s. 29)

9 VZDĚLÁVACÍ OBLASTI

Obsah vzdělávacích oblastí je v RVP rozdělen do těchto základních, pro školy pouze orientačních oblastí, které jsou utvářeny jedním nebo více obsahově podobnými vzdělávacími obory. Vzdělávací obsah oboru mnohdy tvoří obsah jednoho vyučovacího předmětu, ale může být rovněž rozdělen do několika předmětů. Jelikož s nimi v rámci Základů společenských věd musíme počítat, a to hlavně v průřezových tématech, uvádíme pro přehlednost všech 8 vzdělávacích oblastí. (Vaňková 2007, s. 12).

- **Jazyk a jazyková komunikace** – český jazyk a literatura, další cizí jazyky.
- **Matematika a její aplikace** – matematika a její aplikace.
- **Člověk a příroda** – biologie, fyzika, chemie, geografie a geologie.
- **Člověk a společnost** – občanský a společenskovědní základ, dějepis a geografie.
- **Člověk a svět práce** – člověk a svět práce.
- **Umění a kultura** – výtvarný obor a hudební obor.
- **Člověk a zdraví** – výchova ke zdraví, tělesná výchova
- **Informatika a informační a komunikační technologie** – informatika, informační a komunikační technologie. (Vaňková 2007, s. 12).

Každá vzdělávací oblast obsahuje jasnou charakteristiku vzdělávací oblasti, její cílové zaměření a následně i její vzdělávací obsah. Charakteristika vzdělávací oblasti vyjadřuje význam a postavení vzdělávací oblasti na gymnáziu a její návaznost na koncepci, která vychází ze základního vzdělávání.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti jasně vyjadřuje vzdělávací oblast a současně i její obory, které přispívají k rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Toto cílové zaměření vymezených vzdělávacích oblastí musí škola respektovat při formulování výchovných a vzdělávacích strategií, ty jsou pak jasně popsány v učebních osnovách jednotlivých vyučovacích předmětů v ŠVP. Jsou to specifické postupy, které si školy naplánují a které povedou k cílenému utváření klíčových kompetencí žáků. Jedná se tak většinou o různé

metody a formy práce a další možné aktivity, které se pak uplatňují v jednotlivých předmětech. (RVP 2007, s. 11)

V rámci mnou sledované problematiky a jejího cílového zaměření se budu podrobněji zabývat oblastmi Člověk a společnost a Člověk a svět práce, zaměřím se převážně na učivo související s právní problematikou.

9.1 Člověk a společnost

Tato vzdělávací oblast využívá všechny společenskovední poznatky, které jsou získány již při základním vzdělávání, následně je rozvíjejí a učí žáky tyto poznatky zpracovávat v mnohem širším myšlenkovém systému. Její další součástí jsou i nové obsahové prvky, při jejichž pochopení je zapotřebí daleko rozvinutějších myšlenkových činností, operací a také praktických zkušeností žáka gymnázia, při kterých je rozvíjeno a posilováno i vědomí jeho vlastní identity.

Žáci se učí kriticky reagovat na aktuální společenské dění, posuzují různé postupy k řešení problémů z každodenního života. Oblast přispívá k vytváření historického vědomí, k uchování tradičních hodnot a k občanskému vzdělání mládeže. Záměry celé vzdělávací oblasti jsou realizovány prostřednictvím vzdělávacích oborů: Občanský a společenskovední základ, Geografie a Dějepis. Přesahy daných oblastí se promítají i do ostatních vzdělávacích oblastí. (RVP 2007, s. 38)

Vzdělávací oblasti a jejich učivo:

- Občanský a společenskovední základ - podstata lidské psychiky, osobnost člověka, psychologie v každodenním životě.
- Občan ve státě - stát, demokracie, lidské práva, ideologie.

Očekávané výstupy žáků:

- Rozlišuje a je schopen porovnat historické i současné typy států a formy vlády.
- Je schopen vymezit funkci ústavy ve státě.

- Objasní, proč je státní moc ČR rozdělena na tři nezávislé složky, porovnává funkce a úkoly orgánů státní moci ČR. (RVP G s. 40).
- Umí vyložit podstatu demokracie, porovnává postavení občana v demokratickém a totalitním státě.
- Objasní podstatu a význam politického pluralismu, uvede příklady politického extremismu a vysvětlí, proč jsou ideologie nebezpečné.
- Rozlišuje též složky politického spektra a porovnává přístupy některých politických seskupení.
- Uvádí příklady, jak se může občan podílet a ovlivňovat společenské dění v obci i ve státě.
- Vyloží podstatu voleb komunálních i parlamentních.
- Umí obhájit svá lidská práva, respektuje zároveň lidská práva ostatních lidí a je schopen rozpoznat, kdy jsou porušována, a zároveň k tomu zaujímá uvážený postoj.
- Uvádí příklady projevů korupce, řeší její příčiny a důsledky.
- Ve svém jednání uznává a respektuje právní normy. (RVP G s. 41).
- Mezinárodní vztahy, současný svět a globalizace - evropská integrace, mezinárodní spolupráce, procesy globalizace.
- Úvod do filosofie a religionistiky - podstata filosofie, filosofie v dějinách, víra v lidském životě.
- Občan a právo - právo a spravedlnost, právo v každodenním životě, orgány právní ochrany.
 - Očekávané výstupy žáků:
 - Objasnění, v čem spočívají odlišnosti mezi morálními a právními normami, zdůvodnění a účel sankcí při porušování těchto právních norem.
 - Schopnost uvést orgány vydávající právní předpisy a způsob a formu jejich uveřejnění, tvorba a ochrana práva, problém lidských práv.
 - Zná podmínky vzniku státu a všech důležitých právních vztahů, jako jsou vlastnictví, manželství, pracovní poměr. Následně znát práva a povinnosti všech účastníků těchto právních vztahů.
 - Rozlišuje případy řešící se v občanském a trestním soudním řízení.
 - Rozeznává trestný čin a přestupek, umí vymezit podmínky trestní postizitelnosti a uvádí příklady postihů trestné činnosti.
 - Rozlišuje náplň právní činnosti základních orgánů právní ochrany, uvádí příklady problémů, s kterými se na ně mohou občané obracet. (RVP G 2007, s. 41)

9.2 Člověk a svět práce

Je nepostradatelnou vzdělávací oblastí v rámci systému všeobecného vzdělávání žáka a jeho intenzivní přípravy a formování profesních vztahů, jeho další přípravy na vzdělávání a v neposlední řadě i začleňování do lidské společnosti. Je jisté, že žáky v těchto oblastech škola nemůže stoprocentně připravit, ale snaží se, aby si žák osvojil základní informace. Vzdělávání v této oblasti klade velký důraz na mezipředmětové vztahy a rovněž využívá všech dosavadních dovedností a vědomostí žáků z jiných oblastí. (RVP G 2007, s. 47)

Tato vzdělávací oblast je současně i vzdělávacím oborem. Vzdělávací obsah tohoto oboru se v průběhu vzdělávání ve čtyřletém vzdělávacím programu i na vyšším stupni víceletého gymnázia musí zařadit do ŠVP. Ten pak jasně stanovuje, ve kterém ročníku nebo ročnících a jakým způsobem se tento vzdělávací obsah bude realizovat. (RVP G 2007, s. 84)

Vzdělávací oblasti a jejich učivo:

- Trh práce a profesní volba - profesní volba, mezinárodní trh práce, osobní management.
- Tržní ekonomika - základní ekonomické pojmy, ekonomické subjekty, marketing.
- Národní hospodářství a úloha státu v ekonomice - fiskální politika, monetární politika, sociální politika.
- Finance - peníze, hospodaření domácnosti, finanční produkty, bankovní soustava.
- Pracovně právní vztahy - pracovní právo, bezpečnost práce.

Očekávané výstupy žáků:

- Uvádí postup při uzavření pracovní smlouvy a při podání výpovědi.
- Uvede svá pracovní práva a povinnosti.
- Objasní funkci odborů.
- Ví, jak se chovat adekvátně v případě pracovního úrazu. (RVP G 2007, s. 48-50)

9.3 Přístupy k obsahu a organizaci výuky ZSV

Základem pro celkovou vyváženost (informativní a formativní stránky) učiva je především kladení velkého důrazu na samotný přístup vyučujícího k dané problematice tématu. Učitel je povinen přihlížet k intelektuální úrovni studentů, ale i k jejich vlastním zájmům. Musí také brát v potaz i možnosti, jak se jemu svěřením studenti dostávají k potřebným informacím.

Dnešní pedagogové mohou sami upravit proporce učiva, a to nejen v rámci jednotlivých tematických okruhů, ale i vzhledem k jeho rozložení v průběhu celého školního roku. Znamená to, že některé části učiva mohou být probrány daleko podrobněji než jiné. Některé části mohou naopak vyučující pouze zmínit, nebo na ně jen okrajově poukázat a nechat iniciativu na samotných žácích.

Obsahové prvky je zcela možné navzájem propojovat a začleňovat do všemožných širších souvislostí a vztahů. Takový přístup je významný především pro syntézu jednotlivých poznatků v rámci jednotlivých tematických okruhů a rovněž v předmětu jako celku a silně přispívá k osvojení technik duševní práce všech studentů gymnázií. (Učební dokumenty pro gymnázia 1999, s. 78)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

10 POPIS VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

10.1 Cíl výzkumu, výzkumný vzorek

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda:

- Studenti gymnázií mají zájem maturovat z předmětu ZSV.
- Studenti, kteří mají v plánu maturovat z předmětu ZSV, si vybírají společensko-vědní semináře.
- Většina studentů vidí předmět Právo jako zajímavý a přínosný a jeho studium jako využitelné v běžném životě

Praktická část práce se věnuje výzkumnému šetření, které jsem uskutečnila přímým vstupem do (terénu) několika vybraných gymnázií a jedné střední školy. Všechny tyto školy mají sídlo v Brně. Základem výzkumu byl intenzivní kontakt s prostředím škol, založený na pozorování ve výuce a na společenskovedních seminářích. Navštívila jsem nejen hodiny práva, ale zajímala jsem se o všechny společenskovední oblasti, například právo, základy sociologie, základy filosofie, psychologie, ekonomie a společenskovední semináře.

10.2 Charakteristika výběrového souboru

Pozorování jsem prováděla ve školních letech 2011/2012 a 2012/2013. Doba pobytu na jednotlivých školách se odvíjela podle konkrétních rozvrhů jednotlivých škol a jednotlivých ročníků, vzhledem k aktuálně probírané látce, ochotě vyučujících pedagogů a samozřejmě i podle mých vlastních možností. V průběhu pozorování jsem navštívila 1. – 4. ročník sportovního gymnázia, EKO gymnázia, uměleckého gymnázia a 2. a 3. ročník Střední školy obchodní.

Doba pobytu na jednotlivých školách:

- Umělecké gymnázium (září - listopad 2012).
- Střední škola obchodní - Morava (květen 2012).

- Sportovní gymnázium (září - březen 2013).
- EKO gymnázium (leden - březen 2013).

10.3 Metody výzkumného šetření

Při realizaci šetření jsem přistoupila k tzv. smíšeným výzkumným metodám, použila jsem míchání kvalitativních i kvantitativních metod a technik a to vše v rámci jedné studie výzkumu. (Skutil a kol. 2011, s. 75).

Předvýzkum

V rámci výzkumného šetření jsem nejprve zahájila tzv. předvýzkumné šetření, které obsahovalo prvky kvalitativního výzkumu. Jednalo se především o pozorování a sběr dat zaměřené na sledování studentů a učitelů na vybraných školách. Zaměřila jsem se na průběh vyučování v předmětech Základy společenských věd a konkrétně ve složce předmětu právo.

Rozhovory

V rámci předvýzkumu jsem na zmíněných školách provedla s pedagogy neformální rozhovory se strukturovanými otázkami. Při rozhovorech byly vytvářeny záznamy, které mi následně posloužily k sestavení dotazníku. Vyhotovené zápisy z rozhovorů nejsou součástí této práce, měly pro mne spíše pomocný charakter. Tento způsob šetření byl pro mne velice užitečný, získané informace oceňuji z hlediska své stávající a budoucí pedagogické praxe.

Otázky, které jsem pedagogům kladla, se týkaly převážně jejich vlastních zkušeností, zkušeností s tvorbou ŠVP, zjišťoval jsem, zda jsou s dosavadními ŠVP spokojeni, nebo zda by rádi provedli změny do budoucna. Dále jsem sledovala, jak přistupují k výuce a jaké preferují styly, metody a formy výuky. Dále jsem se zajímala, jak oni sami vnímají studenty, zda jsou podle jejich názoru studenti v hodinách dostatečně aktivní, jestli jsou schopni přiměřeně reagovat, jestli se jim daří dosáhnout všech stanovených cílů a jestli jsou studenti schopni dosáhnout všech vytýčených kompetencí v RVP.

Dotazníkové šetření

Hlavní použitou výzkumnou metodou byl dotazník v rámci kvantitativního šetření, které proběhlo až po uplynulé době pozorování a provedených rozhovorů v prostředí jednotlivých škol. Tento způsob získání informací jsem použila, protože jsem oslovila velké množství respondentů (127 studentů, 67 studentů sportovního gymnázia a 60 studentů EKO gymnázia, celkem 63 chlapců a 64 dívek) a to krátkém časovém úseku. Pomocí této metody byla zajištěná snadná a rychlá administrace a došlo rovněž k zaručení potřebné anonymity všech oslovených respondentů. (Skutil a kol. 2011, s. 80).

Ve vstupní části dotazníku jsem oslovila respondenty, představila jsem se a vysvětlila účel dotazování. Zároveň jsem je ujistila o naprosté anonymitě. Dále jsem poděkovala za čas, který respondenti věnovali vyplnění dotazníku. V hlavní části dotazníku byly použity nejprve identifikační otázky, které sloužily k zjištění potřebných informací o respondentech (navštěvované gymnázium a ročník studia, pohlaví, věk, bydliště).

Dále byly použity tzv. uzavřené otázky, které nabízely respondentům varianty odpovědí, ze kterých si museli vždy jednu zvolit. Výhodou tohoto typu otázek bylo jejich snadné a přehledné vyhodnocení. Otázky jsem volila tak, aby na ně mohli odpovídat studenti prvního i čtvrtého ročníku stejným způsobem. (Skutil a kol. 2011, s. 82). Do dotazníku jsem zahrнула i 6 úkolů s výběrem několika odpovědí, z nichž je jen jedna správná (jednalo se výroky, které mi pomohly ujasnit si, jak studenti přemýšlejí o dané problematice).

Komparativní šetření

Následně jsem si pak vybrala ke komparaci sportovní gymnázium a EKO gymnázium, na obou těchto školách byly pro mne vhodnější podmínky pro šetření (dostupnost školy, rozvrh hodin, rozložení výuky v rámci jednotlivých ročníků, výborné vztahy s pedagogy a vedením školy). Základem výzkumu byl i intenzivní kontakt s prostředím všech vybraných škol.

Účastnila jsem se několika hodin hospitací ve vybraných třídách a také několika hodin na seminářích. Dále jsem hovořila s řediteli a jejich zástupci, vyučujícími pedagogy

konkrétních předmětů i se samotnými studenty. V rámci pobytu na školách jsem absolvovala několik vstupů v předmětu právo a na vlastní kůži jsem si vyzkoušela, jak studenti reagují na aktuální témata a jak vnímají předkládané učivo.

11 CHARAKTERISTIKY VYBRANÝCH GYMNÁZIÍ

11.1 Sportovní gymnázium Ludvíka Daňka

Od roku 2001 je škola zřízená jako příspěvková organizace Jihomoravského kraje. Gymnázium bylo založeno již v roce 1983 (jako sportovní škola), zahrnovalo 1. a 2. stupeň základní školy a současně i čtyřleté gymnázium. V roce 1996 se tato sportovní škola transformovala v šestileté sportovní gymnázium a od té doby prošla nemalými koncepčními změnami.

Sportovní gymnázium Ludvíka Daňka tvoří součást systému péče o talentovanou mládež a patří do soustavy speciálních škol v hlavních regionech ČR. Sportovní gymnázium je středně velká škola se 14 třídami, které navštěvuje 420 žáků. 20% žáků jsou reprezentanty ČR a jejich studium vyžaduje individuální přístup (hlavně ze strany učitelů).

Na gymnáziu působí pedagogický sbor, který se žáky pracuje respektujícím způsobem a zohledňuje jejich individuální potřeby. Zároveň však vedou žáky k samostatnosti, důslednosti a zodpovědnosti za vlastní práci a podaný výkon. Jde tedy především o propojení náročné gymnaziální výuky s efektivním sportovním tréninkem. Školní vzdělávací program, podle kterého začala škola pracovat od 01. 09. 2009, vychází a RVP konkrétně s RVP G a RVP GSP zadaných MŠMT.

Na škole fungují dva studijní cykly:

- Šestiletý studijní obor - Jedná se o všeobecné gymnázium se sportovní přípravou. Žáci provozují plavání, tenis, sportovní gymnastiku. 15 žáků má rozšířenou výuku tělesné výchovy a dalších 15 žáků má možnost provozovat jiný zvolený druh sportu (převážně jde o žáky sportovně nadané).
- Čtyřletý studijní obor - Jedná se o všeobecné gymnázium se sportovní přípravou. Žáci provozují atletiku, tenis, basketbal a volejbal, dalších 30 žáků má rozšířenou

výuku tělesné výchovy. Žáci též provozují i jiné druhy sportu (jde o žáky sportovně nadané).

Žáci obou studijních cyklů mají vlastní individuální tréninkový plán, který se pohybuje v časové týdenní dotaci kolem 12-18 hodin sportovní přípravy.

Pracovní týden je rozdělen:

- Tréninkové dny (pondělí, středa, pátek) – trénink dvakrát denně (dopoledne a odpoledne).
- Studijní dny (úterý, čtvrtek) – trénink jednou denně (odpoledne).

Sportovní přípravu zabezpečují profesionální trenéři, kteří jsou stálými zaměstnanci školy. Pro sportovní přípravu má škola k dispozici různá plně vybavená sportoviště. Pro mimobrněnské studenty sportovní gymnázium nabízí ubytování v domově mládeže, který se nachází přímo v budově gymnázia. Sportovní příprava s výukou tělesné výchovy významně přispívá k výchově ke zdravému životnímu stylu a také ke smysluplnému využití volného času všech studentů.

Poznámka: Výchovní poradci zaznamenávají minimální procento výskytu patologických jevů mezi svými studenty na rozdíl od jiných typů středních škol a gymnázií. Zde je možné vycházet z domněnky, že studenti sportovního gymnázia mají tak náročný studijní a tréninkový plán, že jsou natolik zaměstnáni, že jim na nepravosti už nezbývá času a síl.

Charakteristika a uplatnění studenta sportovního gymnázia

Absolvent sportovního gymnázia má potřebné znalosti a vědomosti ze všech vyučovacích předmětů, které jsou nutné ke studiu na vysokých školách jakéhokoli zaměření. Úspěšnost přijetí žáků sportovního gymnázia na VŠ se pohybuje v posledních několika letech nad 85%. Díky svým sportovním a studijním výsledkům mají studenti možnost využít i nabídek sportovních studijních stipendií na zahraničních vysokých školách, jako jsou například vysoké školy v USA nebo Kanada.

Charakteristika vyučovacího předmětu Základy společenských věd

Předmět patří do vzdělávací oblasti: Člověk a společnost

Hodinové dotace v jednotlivých ročnících:

Ročník 1. 2. 3. 4.

Dotace 1 1 2 3

Na předmět Základy společenských věd navazuje volitelný předmět **Společenskovědní seminář**, ten je určen pro studenty 3. ročníku. Předmět ZSV zahrnuje tato průřezová témata: Výchova demokratického občana, Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Mediální výchova.

Charakteristika vyučovacího předmětu Člověk a práce

Předmět patří do vzdělávací oblasti: Člověk a svět práce

Hodinové dotace v jednotlivých ročnících: předmět se vyučuje pouze ve 4. ročníku a to 1 hodina týdně.

Část obsahu vzdělávacího oboru Člověk a svět práce RVP G a RVP GSP je integrovaná do předmětu Informační a komunikační technologie ve 4. ročníku. Předmět zahrnuje tato průřezová témata: Výchova demokratického občana, Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Mediální výchova.

11.2 EKO Gymnázium Brno

Je školou soukromou založenou v roce 1992. Do sítě škol MŠMT ČR je zařazena jako gymnázium se všeobecným zaměřením. Škola je zapojena do několika projektů. Od roku 1996 získala škola statut přidružené školy UNESCO. (Cílem UNESCO projektu je umožnit žákům, kteří mají aktivní zájem, široké vědomostmi a dobré jazykové schopnostmi, navázat kvalitní mezilidské vztahy a to na mezinárodní úrovni.)

V současné době jsou na škole realizovány některé z projektů, které jsou podporovány z evropských fondů, například projekty „Není pozdě“ – komplexní environmentální vzdělávání na SŠ, ve kterém je hlavním námětem propojení ekologie s přírodovědnými a hlavně s humanitními obory. V březnu 2010 byl zahájen další projekt financovaný EU prostřednictvím Jihomoravského kraje v rámci operačního programu Vzdělání pro konkurenceschopnost.

EKO Gymnázium navštěvuje 261 žáků v 18 třídách. Od školního roku 2012/2013 se všechny třídy jednotlivých ročníků řídí Školním vzdělávacím programem pro EKO gymnázium. Školní vzdělávací program, podle kterého začala škola pracovat od 01. 09. 2009, vychází z RVP, konkrétně z RVP G zadaných MŠMT.

Na škole fungují tři studijní cykly:

- Osmiletý studijní obor
- Šestiletý studijní obor
- Čtyřletý studijní obor

Škola klade velký důraz na jazykové vzdělávání a to ve studiu ve všech třech studijních cyklech. (Zakladatelé školy vychází z předpokladu, že znalost ruského jazyka společně s jazykem anglickým zajistí absolventům uplatnění na mezinárodním trhu práce). Ekologická výchova je pro školu prioritou, cílem však není vychovávat ekology odborníky, ale snaží se u žáků probudit ekologické vnímání, kritické myšlení a správné environmentální postoje.

Charakteristika a uplatnění studenta EKO gymnázia

Absolventi EKO gymnázia jsou součástí gymnazijního všeobecného vzdělávání, které směřuje k všestrannému rozvoji jejich osobnosti a umožňuje jim úspěšně vykonat přijímací zkoušky na kteroukoli vybranou vysokou školu a následně je předurčuje k tomu, aby obstáli ve vysokoškolském studiu, orientovali se na trhu práce a uplatnili se nejen v zemích EU. Úspěšnost přijetí na VŠ přesahuje 90%. Studenti mají všeobecné zaměření vzdělávacích předmětů, velká nabídka volitelných seminářů a kvalitní jazyková vybavenost jim usnadňuje další rozvoj ve vybraném oboru.

Charakteristika vyučovacího předmětu Základy společenských věd

Předmět je vyučován ve všech ročnících čtyřletého studia.

Ročník 1. 2. 3. 4.

Dotace 2 2 2 3

Základy společenských věd ve čtyřletém studijním cyklu gymnázia rozšiřují poznatky žáků zejména v oblasti religionistiky, psychologie, práva, sociologie, politologie, ekonomie, managementu, filozofie a etiky v systematické podobě. Integrují v sobě dvě vzdělávací oblasti: Člověk a společnost a Člověk a svět práce.

Na předmět navazují dva semináře:

- sociologicko-ekologický, odrážející profilaci gymnázia s akcentem na sociálně politické souvislosti environmentálního pohledu na svět a lidskou civilizaci;
- společenskovědní seminář, prohlubující pohled na základní společenská paradigmaty, seznamující s aktualizovanou sociologickou produkcí a diskusí k aktuálním problémům.

Realizují se průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova.

11.3 Komparace získaných výsledků

V této části práce bych shrnula informace o výše uvedených školách, jejichž studenti se zapojili do výzkumného šetření.

První škola – Sportovní gymnázium je škola státní, zřízená jako příspěvková organizace Jihomoravského kraje. Druhá škola – EKO gymnázium je školou soukromou. Obě dvě tyto školy mají dlouholetou tradici a poskytují vzdělání ve čtyřletých a šestiletých cyklech. EKO gymnázium má navíc ve své nabídce i cyklus osmiletý. Sportovní gymnázium má navíc internátní zařízení přímo v budově školy, kde nabízí možnosti ubytování svým mimobrněnským studentům.

Obě dvě školy mají vysoké procento úspěšnosti při přijetí svých studentů na vysoké školy Sportovní gymnázium přes 85% a EKO gymnázium přes 90%. Obě dvě školy spolupracují s různými organizacemi a institucemi v ČR i v zahraničí a připravují studenty na možnosti dalšího studia a práce mimo ČR.

Obě školy mají velice jasnou a vyhraněnou profilaci a zaměření, ale přesto si troufám říci, že i když je zaměření studentů tak rozlišné, mají podobné postoje a přístupy k vnímání předmětu Základy společenských věd. Na obou školách se volitelný předmět Společenskovědní seminář těší velkému zájmu a oblibě studentů.

Co se týče výukových metod, na obou školách převládají metody monologické, a to výklad a vysvětlování. Pedagogové do metod zahrnují také vyprávění (tato metoda je vhodná v případech, kdy je potřeba zaujmout studenty a využít emocionálního přístupu k poznání nějaké skutečnosti). Všimla jsem si, že pedagogové zahrnují do výuky i dialogické metody, kterými se snaží zapojit žáky do osvojování učiva prostřednictvím řízených rozhovorů (využívají mezipředmětových vztahů, informacích získaných z četby, medií, běžného života a praxe).

Většina studentů obou škol ráda diskutuje na různá aktuální společenská témata. Měla jsem možnost se aktivně účastnit několika velice zajímavých debat se studenty. Na EKO gymnáziu jsem se účastnila pouze jako pozorovatel, ale na sportovním gymnáziu jsem byla přímo součástí. Tuto možnost jsem měla díky několika vlastním výstupům v hodinách předmětu ZSV, konkrétně předmětu práva, a to v oblasti pracovního práva v dotaci 3 vyučovacích hodin a rodinného práva rovněž v dotaci 3 vyučovacích hodin.

Pracovní právo

Studenti měli velký zájem o danou problematiku, to bylo evidentní z jejich reakcí. Většina studentů k dané látce nepřistupovala pouze jako k holým faktům, ale velký zájem vzbudila témata týkající se například nezaměstnanosti, úřadů práce a možnosti rekvalifikace, práv a povinností zaměstnavatelů i zaměstnanců, pracovních úrazů a odborových organizací. Žáků se velice dotkly příběhy konkrétních lidí (dlouhodobě nezaměstnaných a mladých nezaměstnaných ze sociálně vyloučených lokalit města Brna). Jejich zájem o pracovní právo vzrostl a sami se živě zapojovali do diskuse. Překvapovali mě svými postoji a názory. Někteří studenti se podělili o vlastní konkrétní příběhy týkající se rodinných příslušníků.

Rodinné právo

Převážná část studentů se aktivně vyjadřovala k problematice manželství a rozvodovosti v ČR. Dále je zaujala aktuální témata, jako například problematika adopce, pěstounská péče (předložila jsem žákům materiály týkající se konkrétních případů dětí a rodin publikované v časopisech Průvodce náhradní rodinnou péčí). Žáci věnovali rovněž značnou pozornost tématu registrovaného partnerství a řešili problémy spojené s možností adopce u registrovaných párů. Při výuce na gymnáziu jsem se přesvědčila, že studenti jsou schopni dosáhnout všech vytýčených kompetencí v RVP a následně i v ŠVP (kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské a kompetence k podnikavosti).

12 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Otázka č. 1.

Tabulka 1: Které gymnázium navštěvujete?

Škola	Počet	Podíl
Sportovní gymnázium	67	53%
EKO gymnázium	60	47%

Zdroj: vlastní

Otázka č. 2.

Tabulka 2: Který ročník gymnázia navštěvujete?

Ročník	Počet	Podíl
2.	34	27%
3.	42	33%
4.	51	40%

Zdroj: vlastní

Otázka č. 3

Tabulka 3: Uveďte váš věk.

Ročník	Průměrný věk
2.	16,6
3.	17,8
4.	18,7

Zdroj: vlastní

Otázka č. 4

Tabulka 4: Uveďte vaše pohlaví.

	Počet	Podíl
Žena	64	50%
Muž	63	50%

Zdroj: vlastní

Otázka č. 5.

Tabulka 5: Uveďte místo bydliště.

	Počet	Podíl
Brno	94	75%
Mimo Brno	31	25%

Zdroj: vlastní

Otázka č. 6.

Tabulka 6: Máte v plánu maturovat z předmětu ZSV?

	Počet	Podíl
Ano	61	48%
Ne	37	29%
Nevím	29	23%

Zdroj: vlastní

Tuto otázku považuji za jednu ze stěžejních. Velice jsem se zajímala o zájem studentů o předmět a jejich motivace maturovat ze ZSV. Z výsledku je patrné, že studenti zájem mají.

Otázka č. 7

Tabulka 7: Kterou z oblastí předmětu ZSV považujete za nejzajímavější?

	Počet	Podíl
Psychologie	57	45%
Právo	40	32%
Filosofie	25	20%
Seminář ZSV	4	3%

Zdroj: vlastní

Zde se potvrzuje atraktivita psychologie jako oboru, u kterého mladí lidé obecně předpokládají, že se více dozvědí o sobě a svých problémech.

Otázka č. 8

Tabulka 8: Kterou z oblastí předmětů považujete za nejnáročnější?

	Počet	Podíl
Psychologie	20	16%
Právo	32	25%
Filosofie	74	58%
Seminář ZSV	1	1%

Zdroj: vlastní

I učitelé vyučující předmět ZSV upozorňují, že filosofie vždy patřila na středních školách mezi ty nejnáročnější. Proto ji většina gymnázií a středních škol řadí až do 4. ročníku studia.

Otázka č. 9

Tabulka 9: Která z oblastí předmětu práva je pro vás nejzajímavější?

	Počet	Podíl
Občan a právo	16	13%
Právní řád ČR	8	6%
Trestní právo	55	44%
Lidská práva	27	21%
Právo EU a mezinárodní vztahy	12	10%
Procesy globalizace	8	6%

Zdroj: vlastní

Tato otázka měla ukázat, jaká témata žáky zajímají. Byla nabídnuta pouze ta témata, která jsou pro žáky známá a která vycházejí přímo ze ŠVP obou gymnázií. Nebylo překvapením, že velký zájem vyvolává problematika týkající se trestního práva. Dnešní studenti očekávají, že se v hodinách dozví něco zajímavého. Podle mého názoru mají na tento zájem velký vliv média (nejen zpravodajské pořady zabývající se aktuálními kauzami, ale i mnoho seriálů a filmů ze soudního prostředí většinou zahraniční produkce).

Otázka č. 10

Tabulka 10: Navštěvujete nebo máte v plánu navštěvovat některý ze seminářů ZSV?

	Počet	Podíl
Ano	63	50%
Ne	28	22%
Nevím	36	28%

Zdroj: vlastní

U této otázky je patrné, že zájem o semináře je vysoký, a zásluhu na tom, podle mého názoru, mají samotní vyučující. Většinou jsou semináře vedeny jinou formou než u jiných předmětů, žáci mají více možností podílet se na diskuzích, mají možnost seznámit se blíže s tématy, které je zajímají.

Otázka č. 11

Tabulka 11: Myslíte si, že vám návštěva semináře pomůže u přijímacího řízení na vysoké škole?

	Počet	Podíl
Ano	92	72%
Ne	10	8%
Nevím	25	20%

Zdroj: vlastní

Zde je zajímavá menší disproporce v tom, že 72% studentů si myslí, že jim seminář pomůže, ale pouze 50% je rozhodnuto jej navštěvovat (viz otázka č. 10).

Otázka č. 12

Tabulka 12: Považujete předmět právo za:

	Počet	Podíl
Zajímavý a přínosný	92	73%
Povinný	27	21%
Nudný a zbytečný	7	6%

Zdroj: vlastní

I když je předmět právo považován za méně atraktivní než filosofie (viz otázka č. 7), studenti jej ale považují za přínosný.

Otázka č. 13

Tabulka 13: Splňuje studium předmětu právo vaše očekávání?

	Počet	Podíl
Ano	69	54%
Ne	16	13%
Nevím	42	33%

Zdroj: vlastní

Studenti jsou z velké části spokojeni. Tomuto faktu přikládám opět zásluhy vyučujícím tohoto předmětu, neboť jak bylo již mnohokrát zmíněno, společenskovední předměty nutí pedagogy být neustále v obraze a sledovat dění u nás i ve světě.

Otázka č. 14

Tabulka 14: Je pro vás učivo předmětu srozumitelné?

	Počet	Podíl
Ano	77	61%
Někdy	47	37%
Nikdy	3	2%

Zdroj: vlastní

Pouze zanedbatelné procento studentů se vůbec neorientuje v učivu.

Otázka č. 15

Tabulka 15: Orientujete se v právním názvosloví?

	Počet	Podíl
Ano	33	26%
V některém	85	67%
Vůbec se neorientuji	9	7%

Zdroj: vlastní

Studenti se mnohdy s některými výrazy setkávají poprvé v životě. Je na učitelích nové termíny vždy jasně objasnit, což se ne vždy daří. (Zde by bylo žádoucí uvést do dotazníku, že pokud jste některému výrazu neporozuměl, byl vám následně vysvětlen?)

Otázka č. 16

Tabulka 16: Myslíte si, že předmět ZSV reaguje na současné problémy naší společnosti?

	Počet	Podíl
Ano	97	76%
Ne	18	14%
Nevím	12	9%

Zdroj: vlastní

Zde se potvrdilo, že se pedagogům daří sdělovat aktuální informace.

Otázka č. 17

Tabulka 17: Myslíte si, že vás náplň předmětu ZSV dostatečně připraví na běžný život?

	Počet	Podíl
Ano	65	51%
Ne	27	21%
Nevím	35	28%

Zdroj: vlastní

I když si 76% studentů myslí, že ZSV reaguje na současné problémy (viz otázky č. 16), jen 51% z nich si myslí, že je tato teoretická příprava na život dostatečná. Studenti si tedy už částečně uvědomují, že na všechny problémy je škola nepřipraví.

Otázka č. 18

Tabulka 18: Myslíte si, že získané znalosti v předmětu práva využijete v běžném životě?

	Počet	Podíl
Ano	102	80%
Ne	7	6%
Nevím	18	14%

Zdroj: vlastní

Zde musím opět potvrdit skutečnost, že předmět reaguje na současné problémy naší doby a studenti se tak dozvídají informace, které pro ně jsou aktuální a přínosné.

Otázka č. 19

Tabulka 19: Pomohly vám někdy získané znalosti z předmětu práva v běžném životě?

	Počet	Podíl
Ano	49	39%
Ne	56	44%
Nevím	22	17%

Zdroj: vlastní

Tato otázka obsahovala dodatek (Pokud Ano, uveďte jak?)

Uvádím některé z vybraných odpovědí (odpovědi nebyly upraveny):

Studentka 2. ročníku – při reklamaci bot (občanský zákoník, kupní smlouva, odstoupení od kupní smlouvy).

Student 3. ročníku - při řešení alimentů (rodinné právo).

Studentka 3. ročníku - mám mnoho zajímavých témat k diskusi.

Student 4. ročníku - díky znalostem z oblasti trestního práva, se vyhýbám některým rizikovým činnostem.

Student 2. ročníku - dětská práva (právo na hru, právo na odpočinek).

Student 3. ročníku - píše si sám omluvenky.

Studentka 3. ročníku - při nástupu na letní brigádu (pracovní právo, podpis smlouvy, přestávka na svačinu).

Student 2. ročníku - pracovní úraz při letní brigádě.

Studentka 3. ročníku - respekt k menšinám (lidská práva).

Souhlasíte s následujícími výroky?

Zahrnula jsem těchto šest známých výroků do dotazníkového šetření, abych zjistila, jak studenti budou na otázky reagovat a zda budou schopni o nich uvažovat. Někteří se s nimi sice ještě nesetkali, ale přesto na ně většina odpověděla správně.

Tabulka 20: Právní vědomí je znalost právního řádu a představy spravedlnosti.

	Počet	Podíl
Ano	99	78%
Ne	11	74%
Nevím	17	12%

Zdroj: vlastní

Tabulka 21: Zákonnost závisí především na znalosti norem a nutnosti jejich dodržování.

	Počet	Podíl
Ano	94	74%
Ne	15	12%
Nevím	18	14%

Zdroj: vlastní

Tabulka 22: Právo bdělým psáno jest. (Vigilantibus iura scripta sunt.)

	Počet	Podíl
Ano	77	61%
Ne	18	14%
Nevím	32	25%

Zdroj: vlastní

Tabulka 23: Právo slouží pouze mocným.

	Počet	Podíl
Ano	19	15%
Ne	102	80%
Nevím	6	5%

Zdroj: vlastní

Tabulka 24: Před zákonem jsou si všichni rovni.

	Počet	Podíl
Ano	91	72%
Ne	33	26%
Nevím	3	2%

Zdroj: vlastní

Tabulka 25: Neznalost zákona neomlouvá. (Ignorantia iuris non excusat.)

	Počet	Podíl
Ano	120	95%
Ne	2	2%
Nevím	4	3%

Zdroj: vlastní

13 HYPOTÉZY

1. Studenti gymnázií mají zájem maturovat z předmětu ZSV.
2. Studenti, kteří mají v plánu maturovat z předmětu ZSV, si vybírají společensko-vědní semináře.
3. Studenti, kterým získané znalosti z předmětu práva pomohly v běžném životě, považují předmět práva za více přínosný než studenti, kteří znalosti v praxi nepoužili.

13.1 Hypotéza č. 1

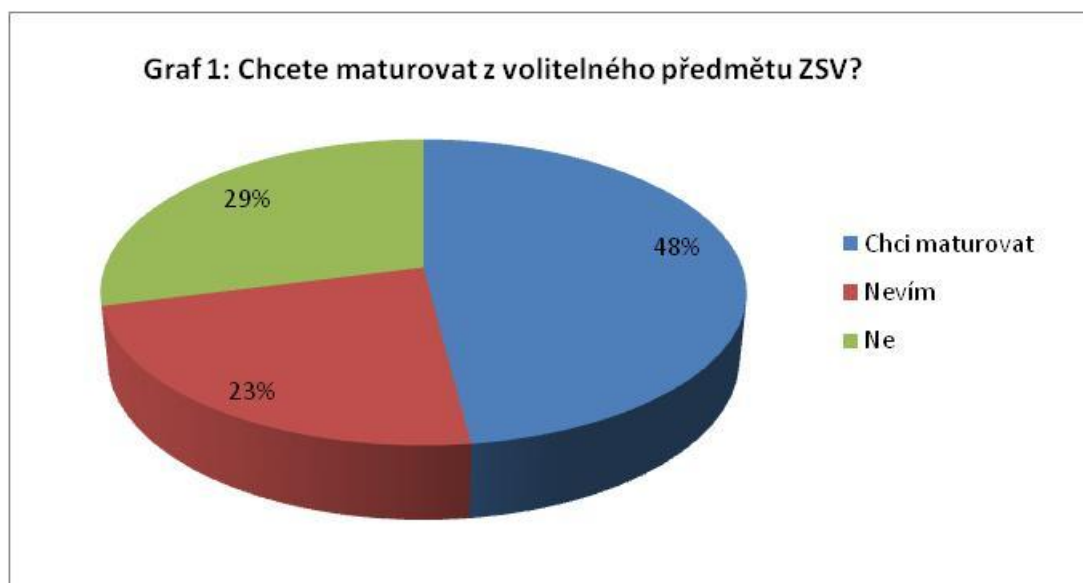
Studenti gymnázií mají zájem maturovat z předmětu ZSV.

Tabulka 26: Odpovědi všech studentů, jestli chtějí maturovat z předmětu ZSV.

	Počet	Podíl
Ano	61	48%
Nevím	29	23%
Ne	37	29%

Zdroj: vlastní

Graf 1: Chcete maturovat z volitelného předmětu ZSV?

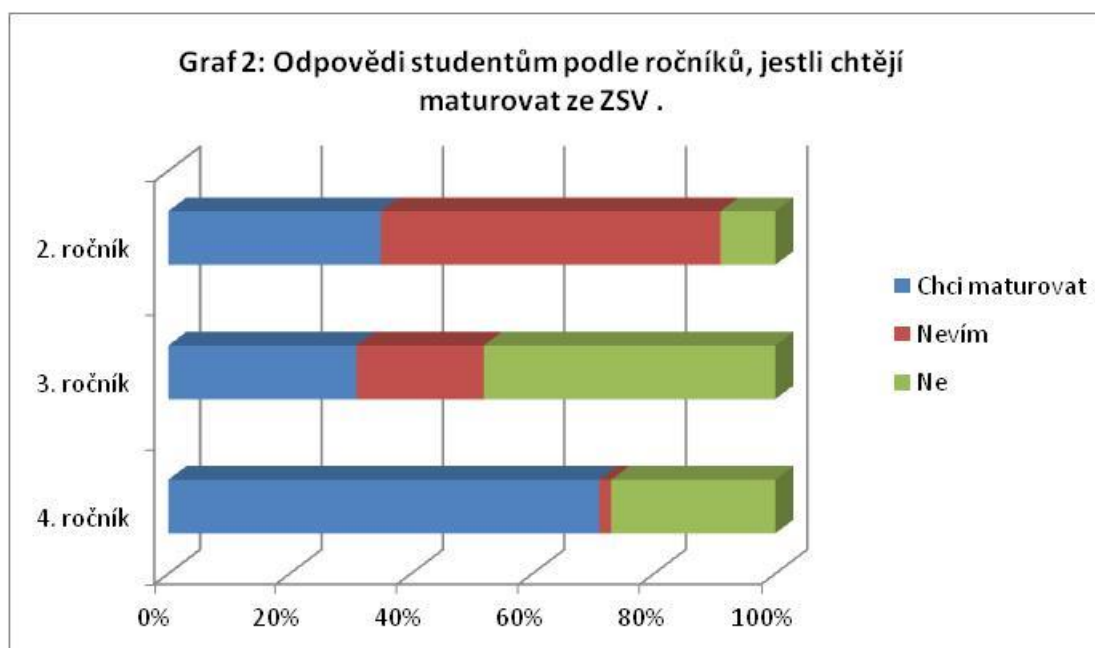
Zdroj: vlastní

Tabulka 27: Odpovědi studentů podle ročníku, jestli chtějí maturovat ze ZSV.

Ročník	Ano	Nevím	Ne
2.	35%	56%	9%
3.	31%	21%	48%
4.	71%	2%	27%

Zdroj: vlastní

Graf 2: Odpovědi studentů podle ročníků, jestli chtějí maturovat ze ZSV .

Zdroj: vlastní

Téměř polovina studentů hodlá maturovat z předmětu ZSV. Dost se liší odpovědi studentů jednotlivých ročníků. Studenti 2. ročníku ještě většinou nejsou rozhodnuti a ve 3. ročníku je učivo ZSV náročnější, proto téměř polovina studentů maturovat nechce. Ve 4. ročníku má většina studentů už jasno, na které vysoké škole chtějí studovat. Pro adepty humanitních oborů je volba maturity ze ZSV přínosná, protože bude výhodou pro přijímací zkoušky.

13.2 Hypotéza č. 2

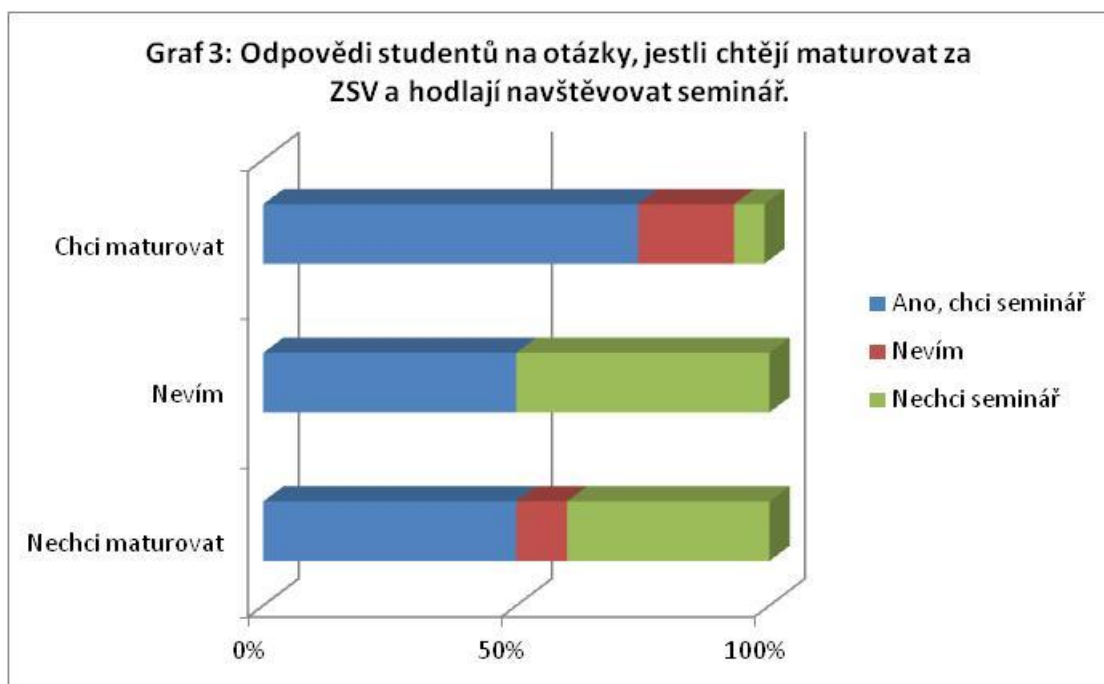
Studenti, kteří mají v plánu maturovat z předmětu ZSV, si vybírají společensko-vědní semináře.

Tabulka 28: Odpovědi studentů, zda si vyberou seminář, podle jejich rozhodnutí maturovat ze ZSV.

	Ano, chci seminář	Nevím	Nechci seminář
Chci maturovat	74%	19%	6%
Nevím	50%	0%	50%
Nechci maturovat	50%	10%	40%

Zdroj: vlastní

Graf 3: Odpovědi studentů na otázky, jestli chtějí maturovat za ZSV a hodlají navštěvovat seminář.

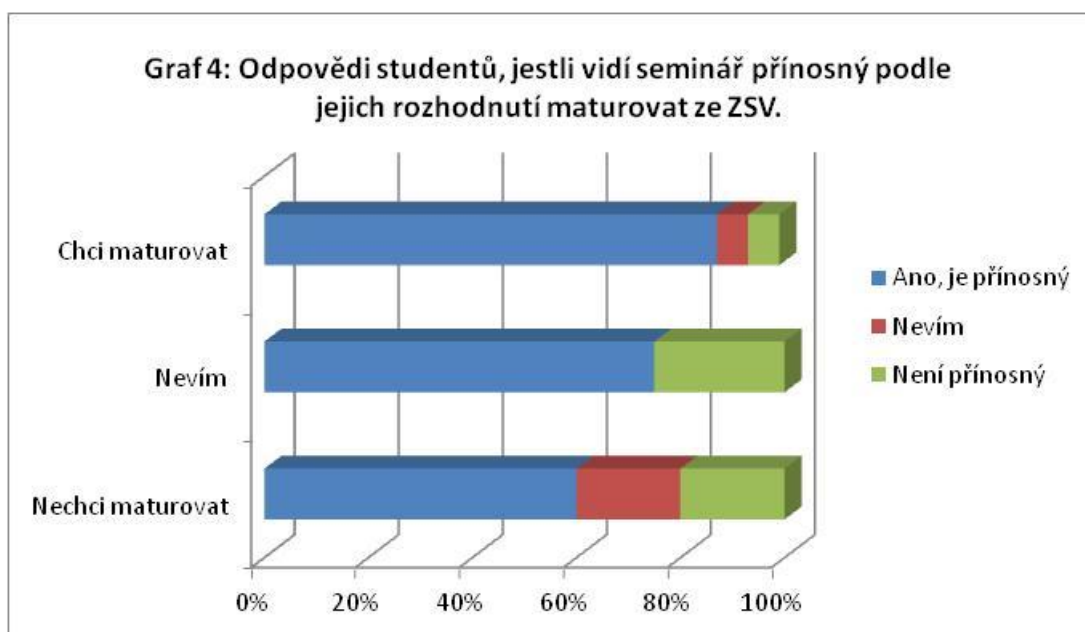
Zdroj: vlastní

Tabulka 29: Odpovědi studentů, jestli vidí seminář přínosný, podle jejich rozhodnutí maturovat ze ZSV.

	Ano, je přínosný	Nevím	Není přínosný
Chci maturovat	87%	6%	6%
Nevím	75%	0%	25%
Nechci maturovat	60%	20%	20%

Zdroj: vlastní

Graf 4: Odpovědi studentů, jestli vidí seminář přínosný podle jejich rozhodnutí maturovat ze ZSV.

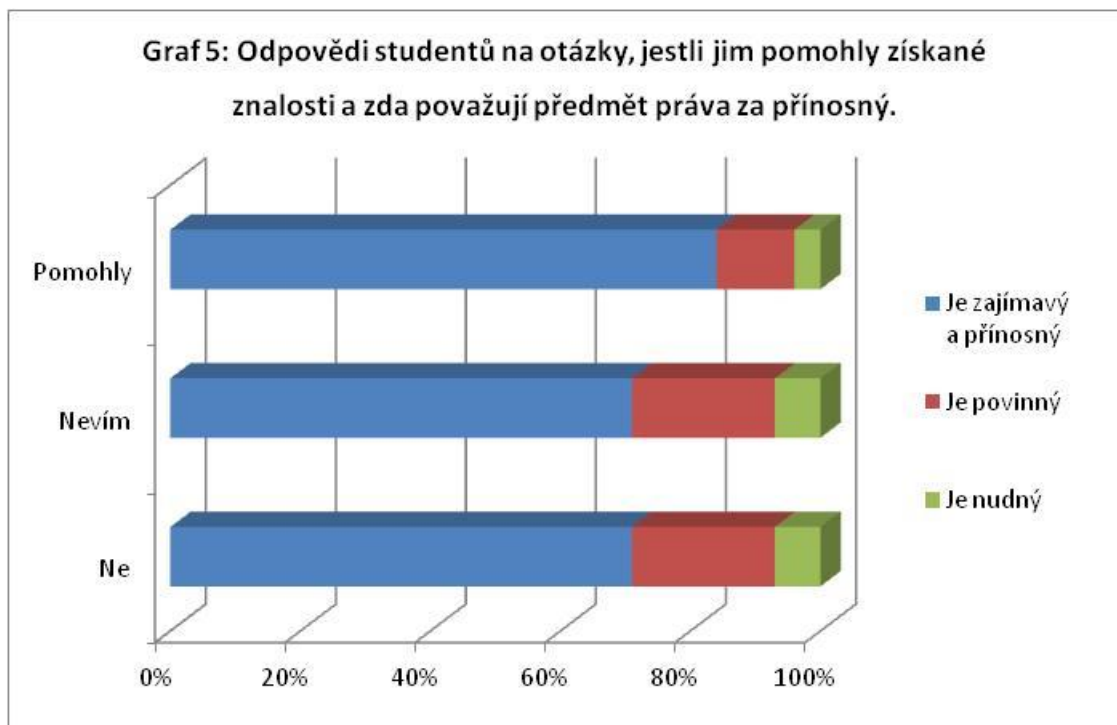
Zdroj: vlastní

74% studentů, kteří chtějí maturovat ze ZSV, si zvolilo (nebo chtějí zvolit) jako volitelný předmět Seminář základů společenských věd. A dokonce i polovina všech, kteří maturovat ze ZSV nechtějí, by seminář ráda navštěvovala, protože jej vnímá jako přínosný. Z odpovědí je vidět, že semináře jsou na sledovaných gymnáziích kvalitně vyučovány, protože o ně mají zájem i studenti, kteří na vysoké škole nechtějí pokračovat v humanitních studiích.

13.3 Hypotéza č. 3

Studenti, kterým získané znalosti z předmětu práva pomohly v běžném životě, považují předmět práva za více přínosný než studenti, kteří znalosti v praxi nepoužili.

Graf 5: Odpovědi studentů na otázky, jestli jim pomohly získané znalosti a zda považují předmět práva za přínosný.

Zdroj: vlastní

Tato hypotéza se také potvrdila, 84% respondentů, kterým už znalost práva prakticky pomohla, považují předmět práva za zajímavý a přínosný. Ale i studenti, kteří v běžném životě ještě znalosti z předmětu nepoužili, si uvědomují jeho důležitost.

14 SHRNU TÍ

Ve své práci jsem si stanovila několik cílů, k těm stěžejním patřilo zjistit a zmapovat, jak si studenti stojí při uplatnění znalostí získaných v předmětu Základy společenských věd a zvláště v oblasti práva. Snažila jsem se zjistit, jaké je právní povědomí studentů, zda jsou schopni teoretické znalosti uplatnit v praktickém životě a zda jsou schopni získané poznatky aplikovat na konkrétní případy z běžného a praktického života.

Po zformulování základních teoretických východisek a po provedení výzkumu ve školní praxi mohu na závěr s čistým svědomím konstatovat, že se všechny cíle a hypotézy podařilo potvrdit. Konstatuji to na základě výsledků dotazníkového šetření, z něhož jasně vyplývá, že studenti obou gymnázií vnímají výuku práva jako přínosnou, zajímavou a rovněž jsou přesvědčeni, že získané znalosti jsou aplikovatelné a využitelné v praktickém životě. Tudíž můžeme hovořit o faktu, že na gymnáziích se daří dosahovat toho, aby právní vzdělávání bylo efektivní.

Dalšími cíli bylo zjistit, jsou-li studenti schopni dosáhnout všech vytyčených klíčových kompetencí, jako například kompetencí k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociálně personálních, pracovních, ale především kompetencí občanských, které tak úzce souvisí s předmětem Základy společenských věd vzděláváním v oblasti práva.

Při hodnocení dané problematiky vycházím z vlastní zkušenosti, kterou jsem získala na základě několikaměsíční praxe na střední škole a dlouhodobým pozorováním a také při vlastních výstupech v hodinách ve školním prostředí již zmíněných gymnázií.

ZÁVĚR

V současné době plní škola a celý vzdělávací systém mnoho úkolů týkajících se výchovy a vzdělávání dětí a mládeže. Školská zařízení se snaží o kvalitní formování mladé populace v souladu s tím, co od vzdělávacího systému očekává společnost a jaká zadání pro vzdělávací systém vymezuje.

Učitelé a vychovatelé mnohdy suplují rodinné prostředí a samotné rodiče. Děje se tak i proto, že rodiče často zastávají náročná zaměstnání, kde tráví většinu svého času, rodina se proměňuje, stoupá počet rodin neúplných, chybí zkušenost s mezigeneračním soužitím, rodina mnohdy neplní celé spektrum funkcí, jako tomu bylo dříve. Studenti jsou také více zaměstnávání studiem a mají mnoho jiných náročných mimoškolních aktivit. Proto škola nemůže rezignovat na výchovné působení, zůstává i dále prostředím, kde si studenti utvářejí postoje a hodnoty potřebné pro život v naší společnosti. To vše se také ve velké míře odehrává právě v hodinách společenskovedních předmětů a v jejich seminářích.

V posledních letech, zvláště v uplynulých dvou desetiletích, se výrazně proměnilo postavení společenskovedních předmětů, zbavily se ideologických nánosů, přestaly sloužit k propagování jediných možných pravd. Postavení společenskovedních předmětů – nejčastěji zastoupených na středních školách předmětem Základy společenských věd – bylo srovnáno s předměty jako český jazyk, matematika nebo cizí jazyky. Je to zřejmé také z celkové hodinové dotace, na některých středních školách je předmět Základy společenských věd dotován i čtyřmi hodinami týdně (viz Sportovní gymnázium 4. ročník). Základy společenských věd jsou také předmětem maturitním, to zvyšuje nároky na obsah a vedení výuky, na přípravu pedagogů, potřebu jejich dalšího vzdělávání a posilování profesní přípravy.

Při zpracování diplomové práce jsem se snažila o to, abych vymezenou problematiku vnímala z mého aktuálního pohledu, tedy z pohledu začínajícího pedagoga předmětu Základy společenských věd, abych získané poznatky mohla využít ve své profesní praxi. Při zkoumání obsahu a rozsahu společenskovední tematiky se jasně ukazuje, že se uvedená problematika velice úzce prolíná se základy jednotlivých oborů, jako jsou základy estetiky, filosofie, náboženství, etiky, politologie, psychologie, logiky, ekonomiky, práva

a sociologie. Znovu se potvrzuje potřeba mezipředmětových vztahů, spolupráce a komplexnosti.

Zpracování diplomové práce upevnilo mé přesvědčení, že každý pedagog, nejen vyučující předmětu Základy společenských věd, by měl mít velice blízko k sociální pedagogice, protože jde o obor, který prolíná celým procesem vzdělávání a zasahuje do mnoha oblastí lidského života.

Sociální pedagogika je jednoznačně oborem interdisciplinárním, primárně vychází z pedagogiky, zahrnuje však v sobě také poznatky ze speciální pedagogiky, sociologie, práva, psychologie, managementu a dalších oborů. Pedagog plní den co den roli vzdělavatele silně působí na své žáky, ovlivňuje je, proto by si měl permanentně uvědomovat, že jeho práce nemá jen vzdělávací charakter, ale také výchovný a humanizující rozměr. Měl by být vnímavý, citlivý, schopný rozeznat možnosti jednotlivých žáků a přistupovat k nim individuálně. Možná právě proto tolik pedagogů vyučujících humanitní předměty a konkrétně Základy společenských věd pracuje ve školství i na pozicích, jako jsou výchovní poradci, metodici a preventisté sociálně patologických jevů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony:

ČR. Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělání.

Knihy:

- [1] DRÁBOVÁ, R., ZUBÍKOVÁ, Z. *Společenské vědy v kostce pro střetí školy*. Praha: Fragment, 2007. ISNB 978-80-253-0190-6.
- [2] DVOŘÁK, F., a kol. *Odmaturuj ze společenských věd: Aktualizováno podle požadavků nové maturity*. Brno: Didaktis, 2008. ISNB 978-80-7358-122-0.
- [3] GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- [4] GEOFRY, P. *Moderní vyučování: Praktická příručka*. Praha: Prtál, 1996. ISNB 80-7178-070-7.
- [5] JANÍK, T. a kol. *Kvalita kurikula a výuky: výzkumné přístupy a nástroje*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISNB 978-80-210-5705-0.
- [6] JÚVA, V. sen.a jun. *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido, 1995, ISBN 80-85931-06-0
- [7] JEDLIČKA, R. *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie*. Praha: Portál, 2011, ISNB 978-800-7367-788-6.
- [8] KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- [9] KURELOVA, M. a kol. *Pedagogika II. Kapitoly z obecné pedagogiky*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, 1999, ISNB 80-7042-156-8.
- [10] MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-078-6.
- [11] MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- [12] PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum 1998. ISBN 80-7184- 569-8.
- [13] PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium, 1995. ISBN 80-85498-27-8.

- [14] PRÁŠILOVÁ, M. *Tvorba vzdělávacího programu: První pomoc pro pedagogy*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-712-7.
- [15] PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
- [16] PŘADKA, M.; KNOTOVÁ, D. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1946-8.
- [17] RYSKA, R., SVOBODA, V. *Základy společenských věd pro střední školy*, Praha: Fortuna, 2007. ISBN 978-80-7173-010-9.
- [18] SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Graga, 2007, ISBN 978-80-247-1821-7.
- [19] SKALKOVÁ, J. a kol. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: SPN, 1983.
- [20] SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011.
- [21] SVOBODOVÁ, J., ŠMAHELOVÁ, B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno: MSD s.r.o., 2007, ISBN 978-80-86633-81-7.
- [22] ŠVEC, V. *Pedagogické znalosti učitele: teorie a praxe*. Praha: ASPI, a.s. 2005, ISBN 80-7357-072-6.
- [23] SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 2. Vydání. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.
- [24] SVOBODA, E., BEČKOVÁ, V., ŠVERCL, J. *Kapitoly z didaktiky odborných předmětů*. Praha: ČVUT, 2004. ISBN 80-01-02928-X.
- [25] ŠVARCOVÁ, I. *Základy pedagogiky*. Praha: VŠCHT, 2005. ISBN 80-7080-573-0.
- [26] VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.

Učební texty:

- [27] FEJOVÁ, L. *Učitel v pedagogické praxi. Doplnující pedagogické studium*. Brno: Institut mezioborových studií. 2004.
- [28] MAZÁNKOVÁ, L. *Základy didaktiky*. Brno: Institut mezioborových studií. 2006.
- [29] OURODA, K. *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií, 2003.
- [30] SÝKORA, F. *Pedagogická psychologie v učitelské praxi. Doplnující pedagogické studium*. Brno: Institut mezioborových studií. 2003.

- [31] VAŇKOVÁ, Z. *Rámcový vzdělávací program a středoškolské vzdělávání. Doplnující pedagogické studium*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009.

Jiné zdroje:

- [32] *Klíčové kompetence na gymnáziu*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 1999, ISBN 80-716-8659-X.
- [33] *Mezinárodní akademie vzdělávání UNESCO. Efektivní učení ve škole*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7178-556-3.
- [34] *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. 1. Vydání. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001, ISBN 80-211-0372-8.
- [35] *Rámcový vzdělávací program*. Praha: Fortuna, 1999, ISBN 80-716-8659-X.
- [36] *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Aktualizované vydání. Praha: Výzkumný pedagogický ústav v Praze, 2007, ISBN 978-80-87000-11-3.
- [37] *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou*. Praha: Fortuna, 1999, ISBN 80-716-8659-X.
- [38] *Učební dokumenty pro gymnázia: učební plány, učební osnovy (denní studium, studium při zaměstnání) : osmiletý studijní cyklus: čtyřletý studijní cyklus*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 1999, ISBN 80-716-8659-X

Internetové zdroje:

[Www.kompetence-pro-zivot.cz/proc-prave-kompetence-pro-zivot/](http://www.kompetence-pro-zivot.cz/proc-prave-kompetence-pro-zivot/). [online]. [cit. 2013-01-18]. Dostupné z: <http://www.msmt>

[Http://nenipozde.eko-g.cz/strategicke-dokumenty](http://nenipozde.eko-g.cz/strategicke-dokumenty). [online]. [cit. 2013-03-01].

[Www.nuov.cz/kurikulum](http://www.nuov.cz/kurikulum). [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z: <http://www.msmt>

[Www.pilotg-gp.cz](http://www.pilotg-gp.cz) [online]. [cit. 2012-10-26].

[Www.sportovnigymnaziumbrno.cz/studium.php](http://www.sportovnigymnaziumbrno.cz/studium.php) [online]. [cit. 2013-01-19].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RVP Rámcový Vzdělávací program.

ŠVP Školní vzdělávací plán.

ZSV Základy společenských věd.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1: Chcete maturovat z volitelného předmětu ZSV?

Graf 2: Odpovědi studentů podle ročníků, jestli chtějí maturovat ze ZSV .

Graf 3: Odpovědi studentů na otázky, jestli chtějí maturovat za ZSV a hodlají navštěvovat seminář.

Graf 4: Odpovědi studentů, jestli vidí seminář přínosný podle jejich rozhodnutí maturovat ze ZSV.

Graf 5: Odpovědi studentů na otázky, jestli jim pomohly získané znalosti a zda považují předmět práva za přínosný

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Které gymnázium navštěvujete?

Tabulka 2: Který ročník gymnázia navštěvujete?

Tabulka 3: Uveďte váš věk.

Tabulka 4: Uveďte vaše pohlaví.

Tabulka 5: Uveďte místo bydliště.

Tabulka 6: Máte v plánu maturovat z předmětu ZSV?

Tabulka 7: Kterou z oblastí předmětu ZSV považujete za nejzajímavější?

Tabulka 8: Kterou z oblastí předmětů považujete za nejnáročnější?

Tabulka 9: Která z oblastí předmětu práva je pro vás nejzajímavější?

Tabulka 10: Navštěvujete nebo máte v plánu navštěvovat některý ze seminářů ZSV?

Tabulka 11: Myslíte si, že vám návštěva semináře pomůže u přijímacího řízení na vysoké škole?

Tabulka 12: Považujete předmět právo za:

Tabulka 13: Splňuje studium předmětu právo vaše očekávání?

Tabulka 14: Je pro vás učivo předmětu srozumitelné?

Tabulka 15: Orientujete se v právním názvosloví?

Tabulka 16: Myslíte si, že předmět ZSV reaguje na současné problémy naší společnosti?

Tabulka 17: Myslíte si, že vás náplň předmětu ZSV dostatečně připraví na běžný život?

Tabulka 18: Myslíte si, že získané znalosti v předmětu práva využijete v běžném životě?

Tabulka 19: Pomohly vám někdy získané znalosti z předmětu práva v běžném životě?

Tabulka 20: Právní vědomí je znalost právního řádu a představy spravedlnosti.

Tabulka 21: Zákonost závisí především na znalosti norem a nutnosti jejich dodržování

Tabulka 22: Právo bdělým psáno jest. (Vigilantibus iura scripta sunt.)

Tabulka 23: Právo slouží pouze mocným.

Tabulka 24: Před zákonem jsou si všichni rovni.

Tabulka 25: Neznalost zákona neomlouvá. (Ignorantia iuris non excusat.)

Tabulka 26: Odpovědi všech studentů, jestli chtějí maturovat z předmětu ZSV.

Tabulka 27: Odpovědi studentů podle ročníku, jestli chtějí maturovat ze ZSV.

Tabulka 28: Odpovědi studentů, zda si vyberou seminář, podle jejich rozhodnutí maturovat ze ZSV.

Tabulka 29: Odpovědi studentů, jestli vidí seminář přínosný, podle jejich rozhodnutí maturovat ze ZSV.

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Kamila Novotná. Ráda bych se prostřednictvím tohoto dotazníku dozvěděla, jak vnímají studenti gymnázií studium předmětu Základů společenských věd, konkrétně předmětu Práva.

Tento dotazník je zcela anonymní a získané údaje budou zpracovány pro mou práci. Předem děkuji za Váš čas a ochotu.

Které Gymnázium navštěvujete:

- Sportovní gymnázium
- Umělecké gymnázium
- Gymnázium Slovanské náměstí
- Eko gymnázium

Který ročník gymnázia navštěvujete:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Věk:

- muž
- žena

Uvedte prosím místo bydliště (například Brno, Boskovice):

Máte v plánu maturovat z předmětu Základy společenských věd?

- ano
- ne
- nevím

Kterou z oblastí předmětu Základy společenských věd považujete za nejzajímavější?

- psychologie
- právo
- filosofie
- semináře ZSV

Kterou z oblastí předmětu ZSV považujete za nejnáročnější?

- psychologie
- právo
- filosofie
- semináře ZSV

Která z oblastí předmětu **práva** je pro Vás nejzajímavější?

- občan a právo
- právní řád ČR
- trestní právo
- lidská práva
- právo evropské unie a mezinárodní vztahy
- procesy globalizace

Navštěvujete, nebo máte v plánu navštěvovat některý ze **seminářů** předmětu ZSV?

- ano
- ne
- nevím

Myslíte si, že návštěva semináře vám pomůže u přijímacího řízení na vysoké škole?

- ano
- ne
- nevím

Považujete předmět právo za:

- zajímavý a přínosný
- povinný
- nudný a zbytečný

Splňuje studium předmětu práva vaše očekávání?

- ano
- ne
- nevím

Je pro vás učivo předmětu práva srozumitelné?

- ano
- někdy
- nikdy

Orientujete se v právním názvosloví?

- ano
- v některém
- vůbec se neorientuji

Myslíte si, že předmět ZSV reaguje na současné problémy naší společnosti?

- ano
- ne
- nevím

Myslíte si, že vás současná náplň předmětu ZSV dostatečně připraví na běžný život?

ano ne nevím

Myslíte si, že získané znalosti v oblasti práva využijete v běžném životě?

ano ne nevím

Pomohly Vám někdy získané znalosti v oblasti práva v běžném životě?

ano ne nevím

Pokud ano, uveďte jak:

Souhlasíte s výroky?

Právní vědomí je znalost právního řádu a představy spravedlnosti.

ano ne nevím

Zákonnost závisí především na znalosti norem a nutnosti jejich dodržování.

ano ne nevím

Právo bdělým psáno jest. (*Vigilantibus iura scripta sunt*)

ano ne nevím

Právo slouží pouze mocným.

ano ne nevím

Před zákonem jsou si všichni rovni.

ano ne nevím

Neznalost zákona neomlouvá. (*Ignorantia iuris non excusat*)

ano ne nevím